

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кафедра дошкільної педагогіки

ТЕМА РОБОТИ

**МЕТОДИЧНА ПІДТРИМКА ВИХОВАТЕЛІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В
УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ**

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Прокопенко Олена
Володимирівна,
ДОМ -1-24-1.4д

Науковий керівник:
Коваленко О. В.,
к. п. н., доцент кафедри

Допущено до захисту
протокол № 18 від 17.11.2025 р.

Завідувач кафедри:
к. п. н., доцент
_____ Олена ПОЛОВІНА

КИЇВ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВИХОВАТЕЛІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	7
1.1. Методична підтримка педагогів в закладах дошкільної освіти: поняття, суб'єктний склад, принципи, форми реалізації.....	7
1.2. Організаційно-педагогічні умови ефективності методичної підтримки вихователів.....	18
1.3. Сутність і взаємозв'язок питань безпеки дітей в закладі дошкільної освіти та кризових ситуацій	22
1.4. Міжнародний досвід забезпечення безпеки дітей в закладах дошкільної освіти.....	38
Висновки до першого розділу.....	41
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВИХОВАТЕЛІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ.....	44
2.1. Визначення рівня професійної підготовленості вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході констатувального етапу експериментального дослідження.....	44
2.2. Організація методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході формувального етапу експериментального дослідження.....	53
2.3. Аналіз ефективності методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей у кризових ситуаціях в ході контрольного етапу експериментального дослідження	57
Висновки до другого розділу.....	61

ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

У сучасних реаліях існування українського суспільства, коли країна страждає від воєнної агресії сусідньої держави, питання безпеки дітей постає перед педагогами особливо гостро, адже саме вони несуть відповідальність за збереження життя і здоров'я вихованців у закладі освіти та за формування у дітей навичок безпечної поведінки. Вихователь має бути здатним оперативно та впевнено діяти у кризових ситуаціях. У цих умовах особливої актуальності набуває методична підтримка педагогів, спрямована на підвищення їхньої компетентності у сфері безпеки життєдіяльності дітей та готовності до дій у надзвичайних обставинах.

Різні аспекти методичної підтримки та професійного супроводу педагогів висвітлено у працях Г. Беленької, А. Богущ, К. Волинець, О. Коваленко, Б. Лазаренка, С. Макаренко, С. Міщенко, Р. Найди, І. Ніколаєску, Н. Скрипник, О. Стягунової та ін.

Питання безпеки й безпеки життєдіяльності дітей в закладах дошкільної освіти знайшли відображення в дослідженнях О. Мягченка, М. Чепіль, В. Тихого, О. Левченка, О. Карпенко, Л. Загоруйко., Л. Лохвицької, К. Щербакової та ін.

Вивчення феномену кризових та надзвичайних ситуацій репрезентовано в наукових працях О. Левченка, В. Зливкова, С. Лукомської, О. Федан, М. Орап, К. Левіна, А. Анцупова, В. Шипілової, Ф. Бассіна, Н. Бурейка, Ф. Василюка, В. Моргуна, В. Заїки та ін.

Попри нормативне регулювання питань безпеки життєдіяльності, у практиці роботи в закладах дошкільної освіти спостерігається недостатня системність і практична спрямованість методичної допомоги з цього напрямку. Більшість педагогів не мають належної підготовки до дій у кризових ситуаціях, що знижує рівень їх упевненості й ефективність реагування на надзвичайні події та кризи.

В українському науковому колі на сьогоднішній день гучно звучить необхідність створення в закладах освіти безпечного простору та тенденція застосування інтегративного підходу до формування у дітей компетентності безпечної поведінки. Державна політика України відповідає світовим трендам в освітньому процесі та спрямована на підвищення кваліфікації педагогів з надання домедичної допомоги та психоемоційної підтримки дітей.

Проблема дослідження полягає у протиріччі між необхідністю забезпечення ефективної методичної підтримки вихователів щодо безпеки дітей в умовах кризових ситуацій та обмеженими можливостями сучасних закладів дошкільної освіти забезпечити цей процес на належному рівні.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності методичної підтримки вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій.

Завдання дослідження:

1) висвітлити теоретичні засади методичної підтримки вихователів у закладах дошкільної освіти: розкрити її сутність, суб'єктний склад, принципи та форми реалізації;

2) дослідити умови ефективності методичної підтримки вихователів;

3) охарактеризувати категорію «безпека», окреслити її види, розкрити сутність терміну «кризова ситуація», навести класифікацію кризових ситуацій, виокремити основні групи питань безпеки, з якими зустрічаються вихователі в закладі дошкільної освіти, показати взаємозв'язок між означеними поняттями;

4) виділити нормативно-правові механізми вирішення питань безпеки дітей в закладах дошкільної освіти деяких країн світу;

5) визначити рівень сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході констатувального етапу експериментального дослідження;

6) організувати методичні заходи для підвищення компетентності вихователів у сфері забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході формувального етапу експериментального дослідження;

7) перевірити ефективність організованої методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході контрольного етапу експериментального дослідження.

Об'єкт дослідження – процес методичної підтримки педагогів закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми та умови методичної підтримки вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій.

Досягнення вищевказаної мети та виконання сформованих вище завдань здійснюватиметься за допомогою наступних методів дослідження:

1) теоретичних, в тому числі: аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення теоретичних положень;

2) емпіричних, в тому числі бесід, анкетування, діагностичних методик, спрямованих на характеристику рівнів сформованості обізнаності педагогів із проблеми дослідження; педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для перевірки ефективності моделі методики формування компетентності вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій;

3) статистичних – для узагальнення результатів педагогічного експерименту.

База дослідження – приватний заклад дошкільної освіти «Заклад дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» в місті Гостомель Бучанського району Київської області.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВИХОВАТЕЛІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

1.1. Методична підтримка педагогів в закладах дошкільної освіти: поняття, суб'єктний склад, принципи, форми реалізації

Завданням поточного підрозділу дослідження є аналіз ключових теоретичних положень методичної підтримки педагогів у закладах дошкільної освіти.

Перш за все слід зрозуміти сутність методичної підтримки.

У науковому дискурсі питання методичної підтримки педагогів трактується неоднозначно, що відображається у варіативності термінології. Частина дослідників (К. Волинець, О. Коваленко, С. Міщенко та ін.) зосереджує увагу на понятті «методичний супровід», інші вчені (А. Богуш, Р. Найда, Н. Скрипник та ін.) використовують категорію «методична робота», Г. Беленька та І. Ніколаєску звертають увагу на теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів, Б. Лазаренко оперує терміном «навчально-методичний супровід», С. Макаренко й О. Стягунова розглядають «науково-методичний супровід» [8, 11, 13, 14, 45, 51,61,75].

Ми усвідомлюємо існування дефініційних відмінностей між поняттями, окресленими вище, однак у межах нашого дослідження дозволимо собі не заглиблюватися в тонку диференціацію між ними. Натомість обґрунтовано спиратимемось на напрацювання вчених, що досліджували феномени науково-методичного супроводу, методичної роботи, методичного забезпечення тощо, застосовуючи їх у контексті поняття «методична підтримка». На наш погляд, цей термін є концептуально спорідненим з означеними категоріями й виступає своєрідним синтетичним утворенням, що поєднує в собі їх змістові відтінки.

Якщо звернутися до Словника української мови, то поняття «підтримка» тлумачиться як те, що підтримує кого - небудь або що -небудь, служить опорою комусь, чомусь [77].

Характеристика «методичний» визначається Словником української мови як такий, що здійснюється за певним планом, дуже послідовний, систематичний [76].

Отже, сутність поняття «методична підтримка вихователів» буквально можна розкрити як планова, структурна, послідовна, систематична дія, направлена на підтримання вихователів в певному питанні.

Вищевикладене дає нам підставу для того, щоб головною метою методичної підтримки вихователів визначити створення оптимальних умов для їхнього безперервного професійного розвитку, підвищення професійної компетентності та якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Враховуючи думку А. Богуш та зміст професійних стандартів "Керівник (директор) закладу дошкільної освіти" та "Вихователь закладу дошкільної освіти", ми вважаємо, що у процесі методичної підтримки роль суб'єкта-надавача методичної підтримки можуть виконувати різні учасники:

1) керівник закладу дошкільної освіти – організовує та забезпечує методичний супровід педагогів, створює умови для їхнього професійного розвитку, за потреби він може делегувати частину цих функцій вихователю-методисту;

2) вихователь-методист – виконує делеговану керівником функцію: координує роботу вихователів, аналізує освітній процес, надає методичну допомогу, узагальнює передовий досвід і сприяє підвищенню кваліфікації педагогів;

3) вихователь – є не лише отримувачем підтримки, а й активним суб'єктом цього процесу, реалізуючи самоосвіту та індивідуальне вдосконалення професійних компетентностей [12, 58, 59].

Таким чином, за нашим переконанням, методична підтримка у закладі дошкільної освіти вибудовується як спільна діяльність, де керівник визначає стратегічний напрям, вихователь-методист виступає посередником і координатором, а вихователь активно розвивається через зовнішню підтримку й самоосвітню діяльність [12, 58, 59].

Основним нормативно-правовим документом України, який регулює питання методичної допомоги, є рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти, викладеними у додатку 1 до листа Міністерства освіти і науки України N 1/9-318 від 03.07.2002 [39].

Зазначений документ визначає наступний зміст та напрями методичної підтримки педагогічних працівників закладів дошкільної освіти:

1) аналіз умов, що забезпечують психофізичне здоров'я дітей та якість освітнього процесу, розробка рекомендацій для приведення його у відповідність до державних стандартів дошкільної освіти;

2) створення організаційних умов для безперервного професійного вдосконалення вихователів та підвищення їхньої психологічної компетентності;

3) оцінювання рівня кадрового забезпечення закладу кваліфікованими педагогічними працівниками;

4) керівництво роботою методичних об'єднань вихователів та координація їх діяльності;

5) проведення методичних заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагогів, вивчення, узагальнення й поширення кращого педагогічного досвіду;

6) залучення вихователів до науково-дослідної діяльності у співпраці з кафедрами та методичними службами регіональних інститутів післядипломної освіти;

7) апробація та впровадження нових освітніх технологій і методик у дошкільній освіті;

8) організація збереження та поповнення методичного фонду (літератури, наочності, аудіо- та відеоматеріалів) і забезпечення його ефективного використання;

9) узгодження змісту методичної роботи з діяльністю регіональних методичних і науково-методичних установ [39].

Методична підтримка, як і будь-яка діяльність, повинна здійснюватися з дотриманням певних принципів.

А. Богуш принципами методичної підтримки ідентифікує:

- 1) науковість;
- 2) доступність;
- 3) позитивну мотивацію роботи вихователів;
- 4) створення позитивного емоційного й психологічного клімату;
- 5) поєднання колективних й індивідуальних форм роботи з вихователями;
- 6) створення індивідуальної освітньої траєкторії в роботі вихователів;
- 7) створення розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти;
- 8) інформатизацію розвитку;
- 9) дослідницьку діяльність;
- 10) освітню рефлексію[13].

Ми розуміємо вище перелічені принципи наступним чином.

Принцип науковості означає, що ця діяльність (методична підтримка вихователів) має базуватися на ґрунтовних педагогічних дослідженнях та теорії, тобто виконуватися за принципом наукової обґрунтованості.

Принцип доступності означає, що означає, що вся допомога, ресурси та інформація, що надаються педагогам для їхнього професійного розвитку, мають бути легкозрозумілими, досяжними та пристосованими до їхніх реальних потреб і рівня підготовки, при цьому це не просто про фізичний доступ до матеріалів чи заходів, а про змістову та психологічну доступність.

Принцип позитивної мотивації роботи вихователів означає, що методична підтримка має ґрунтуватися на заохоченні, стимулюванні та формуванні внутрішнього прагнення педагогів до професійного зростання.

Принцип створення позитивного емоційного й психологічного клімату означає формування такої атмосфери під час надання методичної підтримки, яка сприяє відкритості, довірі, підтримці та взаємоповазі суб'єктів методичної підтримки.

Принцип поєднання колективних та індивідуальних форм роботи з вихователями означає, що ефективна методична підтримка не може обмежуватися лише одним типом взаємодії – вона має бути різноманітною та гнучкою.

Принцип створення розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти в контексті методичної підтримки вихователів означає не лише облаштування фізичного простору для дітей, а й формування інтелектуальної, психологічної та професійної атмосфери, яка постійно стимулює до зростання та вдосконалення самих педагогів.

Принцип інформатизації в контексті методичної підтримки вихователів означає активне та цілеспрямоване впровадження й використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у всіх аспектах роботи, спрямованої на професійний розвиток педагогів; це значно ширше, ніж просто використання комп'ютера; це створення цілісного цифрового середовища, яке полегшує доступ до знань, обмін досвідом та управління методичною діяльністю.

Принцип розвитку дослідницької діяльності в контексті методичної підтримки вихователів означає заохочення та сприяння бажанню педагогів не просто застосовувати готові методики, а й самостійно досліджувати, аналізувати, експериментувати та шукати ефективніші рішення у своїй професійній практиці.

Принцип освітньої рефлексії означає, що методична підтримка має спонукати вихователів до свідомого та систематичного аналізу власної педагогічної діяльності, її результатів, а також особистих почуттів та думок, що виникають у процесі роботи.

Ще один принцип, який на наш погляд, є фундаментальним в організації методичної підтримки вихователів – є принцип діагностики, адже діагностика допомагає раціонально організувати методичну роботу, оптимізувати її зміст і надавати цілеспрямовану допомогу кожному педагогу, сприяючи впровадженню інновацій [44].

Вищевказані принципи, на нашу думку, можна сформулювати в групу засад, які фокусуються на характеристиках методичної підтримки як діяльності.

Якщо методичну підтримку вихователів розглядати як процес взаємодії того, хто навчає та того, хто навчається, то така взаємодія має відбуватись на основі певних положень. С. Кожушко визначила та охарактеризувала наступні принципи взаємодії:

1) інтерактивність (активний обмін діями, взаємний вплив та взаємозв'язок між учасниками взаємодії);

2) повага до співрозмовника і самоповага (визнання цінності, досвіду та гідності кожного учасника взаємодії, усвідомлення власної цінності та компетентності);

3) суверенність особистості (право кожного на власну думку, вибір, незалежність у прийнятті рішень, необхідність поважати унікальність та індивідуальність кожного);

4) неупереджене ставлення до суб'єкта взаємодії, врахування його інтересів (відмова від стереотипів, упереджень, суб'єктивних оцінок, здатність бачити людину такою, якою вона є, та орієнтуватися на її потреби й цілі).

5) створення ситуації успіху, стимулювання (цілеспрямоване створення умов, за яких учасник взаємодії відчуває свою компетентність, досягає позитивного результату, що мотивує його до подальших дій) [32].

Застосування цих принципів гарантує комплексний, гнучкий та особистісно орієнтований підхід до професійного розвитку вихователів в межах методичної підтримки.

Форми актуалізації методичної підтримки вихователів різноманітні, оскільки релевантні з потребами педагогів та стилями навчання. Їх класифікують за декількома критеріями.

Наприклад, існує класифікація форм методичної підтримки за критерієм традиційності. За думкою Л. Мартинець, є традиційні (тобто базові організаційні форми) та нетрадиційні форми методичної роботи (мають інноваційний характер, відзначаються новизною, спрямовані на максимальну активізацію практичної діяльності педагогів, розширюють можливості методичної роботи, роблять її динамічною, активно-творчою). Така класифікація методичної роботи визначена і в згаданому вище листі Міністерства освіти і науки України N 1/9-318 від 03.07.2002. Л. Мартинець, керуючись вказаним нормативно-правим актом, навела наступну номенклатуру нетрадиційних організаційних форм і методів методичної роботи: фестиваль педагогічних ідей і знахідок, методичний фестиваль, педагогічна олімпіада, методичний аукціон, ярмарок педагогічної творчості, педагогічний КВК, методичний ринг, перспективний ринг, методичний діалог, проблемний стіл, педагогічний консилиум, ділова гра, рольова гра, педагогічний портрет творчого педагога, ігрове конструювання, аналіз конкретних ситуацій, конкурс знавців, панорама методичних знахідок, методичний міст, мікрогрупа, методична естафета, педагогічні роздуми, клуб творчих педагогів, творчий салон; освітянські вечори, педагогічна вікторина, творчі зустрічі, фокус-групи, тренінги тощо [39, 44].

Зазначимо певну інформацію про деякі нетрадиційні форми методичної підтримки, наведені вище.

Методичний фестиваль використовується як інструмент для обміну досвідом між педагогами та для впровадження нових, передових педагогічних ідей і методичних напрацювань у практику [44].

Педагогічна олімпіада є ефективним інструментом для стимулювання професійного зростання та підвищення кваліфікації вчителів. Це змагання, що

складається з кількох етапів, дозволяє оцінити педагогічну майстерність кожного працівника, незалежно від досвіду, та виявити найбільш талановитих [44].

Ділові ігри та рольові ігри є специфічною формою методичної роботи, яка моделює реальні педагогічні ситуації та допомагає вихователям проаналізувати свій професійний досвід, дозволяє учасникам по-новому осмислити та розв'язати складні завдання, що сприяє оцінці їхнього професійного рівня та підвищенню кваліфікації [44].

Мікрогрупа є ефективною формою групової методичної роботи, яка відрізняється від традиційних об'єднань, оскільки створюється на добровільній основі за принципом взаємної симпатії та спільного інтересу до конкретної педагогічної ідеї. Така структура дозволяє кожному учаснику спочатку самостійно дослідити проблему, а потім обмінятися знаннями з колегами. Це сприяє не лише теоретичному, а й практичному впровадженню нових ідей, що робить її дієвим інструментом для професійного розвитку педагогів [44].

Методичний міст є ефективною формою методичної роботи, що проводиться у форматі дискусії та сприяє розвитку практичних навичок і є потужним інструментом для обміну досвідом [44].

Методичний ринг – це форма методичної роботи, яка сприяє вдосконаленню знань та ерудиції педагогів. Її використовують, коли необхідно розв'язати суперечності чи розглянути діаметрально протилежні точки зору на певну проблему [44].

Залежно від того, скільки учасників залучено і який характер взаємодії відбувається між ними, виокремлюються декілька груп форм методичної підтримки [88].

В першу групу форм методичної підтримки вихователів входять індивідуальні форми. Індивідуальні форми методичної підтримки вихователів адресовані індивідуальним освітнім запитам педагогічних працівників.

Індивідуальна форма методичної підтримки втілюється через наставництво, суть якого полягає в тому, що досвідчені педагоги індивідуально підтримують

колег з меншим досвідом. Т. Довженко, І. Небитова, В. Шищенко виділяють чотири ступеня наставництва: менторство, тьюторинг, коучинг, фасилітаторство. Зокрема, менторство розглядається як форма наставництва, у якій відбувається передача професійного досвіду; тьюторинг має на меті супровід освітнього процесу з акцентом на застосування знань у практиці; коучинг сприяє саморозвитку та виявленню внутрішніх резервів особистості; фасилітаторство зосереджене на організації ефективної групової взаємодії шляхом модерації комунікації в навчальному середовищі. С. Макаренко виділяє термін «супервізія», під яким розуміється цілеспрямована допомога, що враховує специфіку професійного середовища і сприяє розвитку саморефлексії, актуалізації знань і пошуку оптимальних шляхів вирішення професійних завдань. Дослідниця вважає супервізію синонімом наставництва [21, 43].

Ключовою індивідуальною формою методичної підтримки вихователів є консультації. Консультація направлена на розв'язання індивідуальних запитів вихователя, на розвиток особистісної та професійної компетентності педагога. В процесі консультації здійснюється детальний аналіз конкретної педагогічної ситуації або проблеми або запиту. За думкою С. Макаренко консультування співвідноситься з дорадництвом – діяльністю досвідченого спеціаліста з надання кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо [43, 88].

Сучасною та результативною індивідуальною формою методичної підтримки вихователів є побудова індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників», траєкторія професійного розвитку педагогічного працівника – персональний шлях реалізації професійного потенціалу педагога, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих. Створення та реалізація індивідуальної траєкторії професійного розвитку робить

процес підвищення кваліфікації вихователів свідомим, мотивованим та ефективним [71].

На думку Л. Мартинець, самоосвіта є вирішальним елементом системи методичної роботи, оскільки традиційні форми підвищення кваліфікації не можуть повністю задовольнити індивідуальні потреби педагога. Вона наголошує, що навіть найдосконаліша колективна методична система не здатна врахувати унікальні запити кожного педагога щодо новітньої інформації та фахової літератури. Тому самоосвітня діяльність є невід'ємною частиною професійної діяльності вихователя, що дає йому свободу у виборі матеріалу, методів і засобів для власного розвитку[44].

В другу групу форм методичної підтримки вихователів входять групові форми. Л. Мартинець називає їх колективними та розділяє на постійно діючі та періодичні [44, 88].

Групові форми характеризуються як організовані заходи, що об'єднують кількох педагогів для спільного обговорення, навчання, обміну досвідом та вирішення професійних завдань [88].

Найпоширенішою груповою формою методичної підтримки, яка за класифікацією Л. Мартинець відноситься до колективних постійно діючих форм, є педагогічні ради, які є, згідно із Законом України «Про дошкільну освіту», основним колегіальним органом управління закладу дошкільної освіти. Л. Мартинець умовно поділяє всі педагогічні ради на дві групи. До першої групи науковець відносить обов'язкові педагогічні ради (на них підбиваються підсумки роботи, узгоджується річний план, розглядаються питання організації освітнього процесу, розподілу педагогічного навантаження, підготовки до атестації тощо) та тематичні педагогічні ради, які присвячені вдосконаленню освітнього процесу, професійного розвитку педагогів, в тому числі в аспекті творчості та ініціативи. Саме на тематичних педагогічних радах вихователі презентують, доповідають передовий досвід, між педагогами відбуваються дискусії з проблемних питань [24, 44, 88].

Важливою груповою формою методичної підтримки вихователів є семінари (в тому числі семінари-практикуми, семінари - наради, семінари-тренінги). Л. Мартинець вважає, що семінари є колективною періодичною формою методичної підтримки. Вони згадуються в Законі України «Про освіту», як один із шляхів професійного розвитку педагогів. Зазначені групові форми методичної підтримки вихователів є заходами, направленими на поглиблення теоретичних знань та вдосконалення практичних навичок та вмінь з певної актуальної теми [26, 44].

За нашим переконанням, близькими за суттю до семінарів-практикумів та семінарів-тренінгів є майстер-класи, які також відносяться до групових форм методичної підтримки вихователів. Поняття «майстер-клас» фігурує в Законі України «Про освіту». В межах майстер-класу майстер (особа, досвідчена в певних питаннях) демонструє учасникам конкретні методики, прийоми, технологій в дії, при цьому учасники мають змогу спостерігати, аналізувати та спробувати відтворити показане під керівництвом майстра[25].

Ми на одну лінію, поруч із семінарами та майстер-класами, ставимо тренінги, які включаються до групової форми методичної підтримки вихователів, є інтерактивною форма навчання, спрямованою на розвиток конкретних навичок через виконання практичних вправ, рольових ігор, моделювання ситуацій [88].

Цікавою груповою формою методичної підтримки вихователів є діяльність творчих (проблемних) груп, коли невеликі групи вихователів об'єднуються на визначений період для вирішення певної проблеми або реалізації певної ідеї. В процесі роботи творчої (проблемної) групи учасники досліджують, розробляють нові методики, посібники, проєкти, узагальнюють власний досвід, розвивають креативність, вдосконалюють інноваційну компетентність [88].

Сучасною груповою формою методичної підтримки вихователів є круглий стіл, оскільки в процесі круглого столу організовується обширне та незауважене обговорення актуальних проблем, обмін думками та досвідом, при цьому досягається рівність всіх учасників заходу, адже поняття «круглий

символізує відсутність «головних» та «другорядних» місць, таким чином кожний член круглого столу заохочується до активної участі[88].

Прикладом масової форми методичної підтримки є науково-практичні конференції, які дають можливості для широкого поширення досліджень, інноваційних практик, обміну досвідом [88].

Таким чином, аналіз сутності, суб'єктного складу, принципів та форм методичної підтримки вихователів дає підстави стверджувати, що вона є цілісною, плановою та системною діяльністю, спрямованою на забезпечення професійного розвитку педагогів і підвищення якості освітнього процесу у закладах дошкільної освіти. Методична підтримка ґрунтується на принципах науковості, доступності, діагностики, мотивації до розвитку, дослідництва та самоосвіти, створення сприятливого психологічного клімату, освітньої рефлексії, колективної та індивідуальної взаємодії, а також на міжособистісних засадах – інтерактивності, повазі, визнанні індивідуальності, неупередженості й створенні ситуації успіху. Форми реалізації методичної підтримки різноманітні – від індивідуальних до групових та масових, що дозволяє задовольнити індивідуальні освітні потреби вихователів і водночас забезпечити обмін досвідом у професійній спільноті.

1.2. Організаційно-педагогічні умови ефективності методичної підтримки вихователів

Завдання поточної частини дослідження – виокремити організаційно-педагогічні умови, при яких методична підтримка вихователів буде мати ефективність.

Першим необхідним кроком для реалізації поставленого завдання ми вважаємо окреслення категорії «ефективність».

Ефективність походить від латинського слова *Effectus* і означає виконання, дія [94].

Згідно з В. Юровською, ефективність характеризується як спроможність виконати роботу та отримати запланований або необхідний результат, використовуючи при цьому найменшу кількість зусиль [94].

А. Джавадов стверджує, що ефективність є універсальною категорією, оскільки в умовах сьогодення вона застосовується у всіх сферах людського буття: від економіки й політики до науки, техніки та культури тощо[94].

М. Шаргородський вважає ефективність абстрактним поняттям, головна роль якого – сприяти досягненню мети. Він наголошує, що оцінюванню підлягає не ефективність, а кінцева мета, досягненню якої слугує аналізований засіб [94].

Ефективність досліджує філософська дисципліна «праксеологія» (від грецьк. – діяльність) – наука, що визначає теоретичні основи для формування норм, принципів, закономірностей ефективності, продуктивності, результативності діяльності [74].

Л. Романовська підкреслює, що для вихователів, вчителів, викладачів праксеологія є ключовою методологічною засадою для формування (або засвоєння) необхідних умінь і навичок професійної діяльності в освітньому середовищі [74].

Саме в межах праксеології було сформульовано три основні властивості ефективності:

1) універсальність (категорія «ефективність» застосовується при оцінюванні всіх сфер людської діяльності);

2) відносність (категорія «ефективність» демонструє свою сутність у процесі порівняння результатів діяльності із встановленими цілями, а також з обсягом залучених ресурсів (часових, фінансових і психофізіологічних));

3) вимірюваність (категорія «ефективність» є філософською категорією, що відображає взаємозв'язок якості та кількості, визначає критичну точку, де кількісні зміни об'єкта спричиняють якісні трансформації, слугує індикатором відповідності для досягнення балансу) [74].

Ефективність діяльності, згідно з Л. Романовською, визначається за її здатністю успішно досягати мети, максимально відповідати еталону, виключати небажані наслідки та зберігати високий рівень надійності й послідовності [74].

Вчена представила наступні умови для досягнення ефективності освітнього процесу педагогів:

- 1) врахування сталих принципів функціонування педагогічного процесу, в тому числі – дидактичних;
- 2) стимулювання внутрішньої та зовнішньої мотивації у педагогічних фахівців;
- 3) забезпечення можливостей для розкриття індивідуального потенціалу педагогів з урахуванням їхніх актуальних професійних потреб;
- 4) формування етичної культури взаємодії між суб'єктами освітнього процесу;
- 5) систематичне оцінювання освітнього процесу та його коригування з опорою на встановлені критерії ефективності[74].

За думкою П. Зуєва найбільш оптимальними та сприятливими умовами досягнення ефективності освітнього процесу є:

- 1) глибокий змістовий стандарт навчального контенту;
- 2) методично вивірена організація активної самостійної роботи, що має практичну спрямованість;
- 3) системна підготовка педагогів до використання ефективних та раціональних прийомів професійної діяльності;
- 4) удосконалення механізму спонукання до навчання, задіяння специфічних методик для стимулювання інтересу до навчання;
- 5) розвиток дослідницької зацікавленості до пізнання та до побудови системи світоглядних орієнтацій;
- 6) формування позитивної атмосфери, комунікації між суб'єктами освіти в процесі спільної діяльності[74].

Н. Скрипник проаналізувала умови ефективності саме методичної діяльності та вичленила наступні:

1) застосування проблемно-діагностичного підходу, що передбачає послідовне виявлення проблеми, встановлення причин її виникнення та пошук ефективних шляхів подолання;

2) забезпечення безперервного моніторингу та управління результативністю (управління успіхом), що є циклічним процесом впливу на якість професійної діяльності педагога з позиції досягнення поставленої мети;

3) впровадження моделі зустрічного (діалогового) планування;

4) введення в дію дієвої системи мотивації та публічного визнання професійних досягнень, що передбачає використання різноманітних форм заохочення (словесне схвалення, відзнаки, матеріальна стимуляція) в процесі діяльності та за її результатами;

5) інтеграція індивідуалізованого проєктування з міждисциплінарними підходами, що передбачає поєднання системного, синергетичного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, а також обов'язкове застосування ергономічного підходу (урахування допустимих фізичних і психологічних навантажень на педагога);

6) реалізація принципу педагогічної підтримки та наставництва, що передбачає двосторонню роботу: з одного боку, систематичну різнопланову допомогу (від наставників, методистів та колег), з іншого – стимулювання рефлексії вихователя для усвідомлення власного професійного вибору та ставлення до професії;

7) формування практичної спрямованості методичної підтримки, що полягає у фокусуванні не на глобальних, абстрактних педагогічних проблемах, а на оперативному вирішенні реальних професійних перешкод вихователів;

8) сприяння професійному емпауерменту (розширенню повноважень) шляхом делегування педагогічному колективу та окремим вихователям

відповідальності, що відповідає їхнім професійним інтересам та сприяє підвищенню якості власної діяльності

9) організація високих стандартів діяльності, що полягає у дотриманні індивідуалізації, конкретності та чіткості всіх методичних дій.[75]

Таким чином, на цьому етапі дослідження було визначено організаційно-педагогічні умови, за дотримання яких методична підтримка вихователів набуває максимальної результативності.

1.3. Сутність і взаємозв'язок питань безпеки дітей в закладі дошкільної освіти та кризових ситуацій

Завданням поточного підрозділу дослідження є охарактеризувати категорію «безпека», окреслити її види, розкрити сутність терміну «кризова ситуація», навести класифікацію кризових ситуацій, виокремити основні групи питань безпеки, з якими зустрічаються вихователі в закладі дошкільної освіти, показати взаємозв'язок між означеними поняттями.

А. Маслоу визначив безпеку базовою потребою в ієрархії потреб людини, другою після фізіологічних потреб, а О. Мягченко окреслив безпеку як стан, при якому явища, процеси, об'єкти не можуть завдати шкоди, несумісної із здоров'ям та життям людини, її благополуччям [49, 79].

Поняття безпеки є багатогранним і комплексним, тому вивчається з різних точок зору представниками багатьох наукових галузей.

Безпеку досліджують як гуманітарні науки (філософія, культурологія, лінгвістика), так і природничі (математика, фізика), інженерні дисципліни (опір матеріалів, електроніка, технічні науки), науки про людину (медицина, психологія, ергономіка, педагогіка) та суспільствознавчі напрями (соціологія, економіка, право) [38].

В Україні вивчення безпеки життєдіяльності є обов'язковою частиною освітніх програм у всіх закладах вищої освіти.

У Польщі ж ця сфера знань представлена окремою науковою дисципліною – сек'юритологією [9].

В. Тихий зазначає, що безпеку можна класифікувати за різними критеріями, причому багато її видів тісно взаємопов'язані та можуть переходити один в одного. Дослідник пропонує таку умовну й відносну класифікацію:

1) за сферами забезпечення розрізняють військову, економічну, політичну, соціальну, духовну, ідеологічну, гуманітарну, фізичну, моральну, майнову, психологічну, екологічну, техногенну, транспортну, виробничу, трудову, правову безпеку тощо;

2) за суб'єктами, чия безпека гарантується, виокремлюють безпеку людини, суспільства, держави, нації та інші, при цьому у межах безпеки людини за рівнем суб'єктності додатково розрізняють особисту безпеку та загальну – безпеку спільноти [82].

Оскільки в темі цього дослідження звучить «безпека дітей», то, відповідно, враховуючи наведену вище класифікацію, ми будемо брати до уваги саме особисту безпеку людини, адже, беззаперечно, – дитина – це людина, та розглядати перш за все питання фізичної та психологічної безпеки, виходячи з обґрунтувань, що будуть наведені нижче.

М. Чепіль дає наступну характеристику терміну «безпека людини» – це «безпека життя і здоров'я людини від фізичних та/або психологічних травм, існування людини, вільне від загроз її життю і здоров'ю, захищеності від них» [90, с. 58].

М. Слюсаревський підкреслює, що повне розуміння безпеки людини охоплює як фізичний, так і психологічний аспекти, оскільки:

1) фізичні загрози часто впливають не лише на тілесний стан, але й спричиняють негативні зміни в психіці (наприклад, під час пандемії COVID-19 люди страждали не лише від самої інфекції, а й від тривожності та страху можливого зараження);

2) психологічні травми, своєю чергою, можуть опосередковано викликати погіршення фізичного здоров'я (зокрема, у постраждалих від психотравм, спричинених війною Росії проти України, часто спостерігається зниження загального фізичного стану) [79].

Протилежною стороною безпеки є небезпека, яка настає у кризових ситуаціях.

Коли ми чуємо «кризова ситуація», нам на думку приходять, на перший погляд, синонімічні поняття – надзвичайна ситуація, екстремальна ситуація, критична життєва ситуація, важка ситуація, ситуація небезпеки, криза...

Спробуємо дослідити, чи тотожні ці категорії.

Стаття 2 Кодексу цивільного захисту України дає наступне визначення надзвичайній ситуації: «надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності» [23].

О. Левченко охарактеризував надзвичайну ситуацію як раптову та несподівану подію, що виникає під впливом надзвичайного чинника, що відзначається невизначеністю, складністю ухвалення рішень, гострим конфліктним характером та стресовим станом населення. Такі ситуації, на думку вченого, завдають значної соціально-економічної й екологічної шкоди, насамперед пов'язані з людськими жертвами, а їх подолання потребує значних людських, матеріальних та часових ресурсів для проведення евакуаційно-рятувальних заходів, ліквідації наслідків, а також вимагає спеціально організованої системи управління.

Науковець виділяє такі надзвичайні ситуації:

1) надзвичайні ситуації природного характеру (небезпечні геологічні, метеорологічні та гідрологічні явища; процеси деградації ґрунтів і надр; природні пожежі; зміни стану атмосферного повітря; спалахи інфекційних хвороб серед людей та сільськогосподарських тварин; масове ураження рослин хворобами чи шкідниками; а також зміни у водних ресурсах і біосфері);

2) надзвичайні ситуації техногенного характеру (транспортні аварії та катастрофи; пожежі; випадкові вибухи або загрози їх виникнення; аварії, пов'язані з ризиком викиду небезпечних хімічних, радіоактивних чи біологічних речовин; раптове руйнування будівель і споруд; збої на інженерних мережах та об'єктах життєзабезпечення; гідродинамічні аварії на дамбах і греблях);

3) надзвичайні соціальні ситуації (пов'язані з протиправною діяльністю терористичного чи антиконституційного характеру, в тому числі здійснення або реальна загроза теракту, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, зникнення чи викрадення зброї; виявлення боєприпасів);

4) надзвичайні воєнні ситуації (пов'язані з веденням воєнних дій на території розміщення людей та споруд) [37].

На думку В. Зливкова, С. Лукомської, О. Федана будь-яка подія чи обставина, що виходить за межі звичного людського досвіду, є екстремальною (надзвичайною) ситуацією. Дослідники підкреслюють, що для людини, яка її переживає, така ситуація може набути кризового, стресового або травматичного характеру. При цьому кризова ситуація визначається як така, що в інтенсивній формі ставить перед особистістю нові життєві завдання, раніше не усвідомлювані нею. Вчені вказують, що кризові ситуації можуть мати як природне походження (наприклад, вікові кризи чи кризи розвитку), так і виникати внаслідок раптових і непередбачуваних подій (наприклад, втрата, розлучення, стихійне лихо чи війна) [27].

М. Орап характеризує кризові ситуації як різко виражений емоційний стан, що з'являється тоді, коли певна подія перешкоджає реалізації цілеспрямованої життєдіяльності людини [63].

К. Левін співвідносить знаком «дорівнює» кризові ситуації з ситуаціями фізичної небезпеки (виникнення безпосередньої загрози (дійсної чи уявної) здоров'ю або життю людини) та ситуаціями невідомості (потрапляння людини в невідому обстановку) [27].

А. Анцупов і В. Шипілова в класифікації кризових ситуацій виокремлюють важку життєву ситуацію (разбалансованість системи «завдання – можливості і (або) мотиви – умови середовища») [27].

Ф. Бассін відносить до кризових ситуацій афектогенні життєві ситуації (ситуації емоційного напруження, що зумовлюють виникнення психологічних травм, які впливають на найважливіші цінності особистості та порушують умови психологічного захисту) [27].

Н. Бурейко та Ф. Василюк ототожнюють поняття «кризова ситуація» та «критична життєва ситуація», Н. Бурейко відносить до критичних життєвих ситуацій кризи, стрес, фрустрацію, конфлікт [27, 63].

Розглянемо поняття «криза» як синонім поняття «кризова ситуація».

Слово «криза» походить від грецького слова *kreses* і в перекладі означає рішення, поворотний пункт, результат [30].

В. Моргун і В. Заїка розробили складну класифікацію криз, в залежності від різних критеріїв.

За критерієм часу і простору були виділені кризи, які орієнтовані:

1) на минуле (кризи життєвих помилок, наприклад скоєні злочини, зрада, кризи гріха);

2) на теперішнє (ситуативні кризи, наприклад, що одягти, якою дорогою піти, що сказати),

3) на майбутнє (термінальні кризи та кризи здоров'я, наприклад, неминучий кінець життя, невиліковне захворювання, вирок суду).

За критерієм потребо-вольових переживань були виокремлені:

- 1) негативні кризи (глибокі кризи, наприклад, відчуття неповноцінності, нікчемності, суїцидальні думки);
- 2) амбівалентні кризи (середні кризи, наприклад, страхи);
- 3) позитивні кризи (поверхові кризи, наприклад, стомленість, тривожність, апатія).

За критерієм змістовної спрямованості особистості кризи розділили на:

- 1) ділові (кризи операціонального аспекту життя, наприклад, «не знаю, як жити далі?»);
- 2) комунікативні (кризи значущих стосунків, наприклад, кризи кохання, розлука);
- 3) самодіяльні кризи (кризи втрати Я, наприклад, деперсоналізація).

За критерієм «рівень опанування досвідом», можуть бути:

- 1) криза навчання (кризи становлення особистості, наприклад вікові кризи);
- 2) криза відтворення (рольові кризи, наприклад, зміна міжособистісної ролі);
- 3) криза творчості (криза самореалізації, наприклад, безробіття, вихід на пенсію).

За критерієм форм реалізації діяльності існують:

- 1) моторна криза (криза особистісної автономії, наприклад, каліцтво, позбавлення волі);
- 2) перцептивно-інтуїтивна криза (духовні кризи, наприклад, пошук Бога);
- 3) мовленнєво-мисленнєва криза (криза сенсу життя, наприклад, не знаю, навіщо взагалі жити далі).

За критерієм результативності діяльності розрізнено:

- 1) криза регресії (деструктивні кризи, наприклад, аутоагресія);
- 2) криза відсутності змін (перманентні кризи, наприклад, застій);

3) криза самовдосконалення (конструктивні кризи, наприклад, гармонізація життя) [63].

У науковій літературі найчастіше перераховують наступні основні кризи, з якими стикається кожна людина протягом життя:

- 1) кризи розвитку (вікові кризи);
- 2) деприваційні кризи (кризи втрати і розлуки);
- 3) травматичні кризи;
- 4) кризи відносин;
- 5) кризи сенсу життя;
- 6) морально – етичні кризи [27].

Кризи розвитку, або вікові кризи визначаються різкими психологічними змінами в особистості людини, які відбуваються впродовж невеликого проміжку часу та пов'язані із переходом на новий етап [27].

Маємо підкреслити, що дитина в дошкільному віці переживає як мінімум 3 вікові кризи (не враховуючи кризи новонародженого): криза одного року, криза трьох років, криза шести-семи років.

Прикладами деприваційної кризи (кризи втрати і розлуки) є розлучення, нещасний випадок, втрата близької людини [27].

Травматичні кризи є наслідками раптових і шоківих подій, реакцією людини на ситуацію, в якій є загроза життю людини та її здоров'ю [27].

Кризи стосунків виникають через труднощі у взаєминах, а в багатьох випадках – через їхній розрив [27].

Кризи сенсу життя (екзистенційні кризи) проявляються у вигляді тривоги та глибокого внутрішнього дискомфорту, коли людина ставить перед собою питання про сенс існування [27].

Морально-етичні кризи (кризи духовних цінностей) виникають тоді, коли попередні цінності втрачають значущість, а нові – або не формуються, або ж не приймаються особистістю [27].

В. Зливков, С. Лукомська, О. Федан зазначають, що стрес, як один із видів кризової ситуації, у сучасній науковій літературі застосовується щонайменше у трьох значеннях:

- 1) напруга або збудження під впливом зовнішніх стимулів або подій;
- 2) суб'єктивна реакція організму, коли він відображає внутрішній психічний стан напруги і збудження;
- 3) фізична реакція організму на визначену вимогу чи шкідливий рівень [27].

Г. Сельє виокремив два види стресу:

- 1) дистрес (негативний стрес, супроводжується відчуттям безпорадності і безнадійності);
- 2) евстрес (позитивний стрес, є джерелом підвищення активності, радості від напруження і успішного подолання, характеризується активізацією мислення та пам'яті) [27].

Варто підкреслити, що, за Р. Лазарусом, одна й та сама подія може викликати сильний стрес у однієї людини й водночас залишитися майже нейтральною для іншої. Більше того, навіть одна й та сама особа в різних обставинах може сприймати подію по-різному: як стресову або як звичайну. Це залежить від контексту ситуації, а також від фізичного й психологічного стану індивіда [27].

Т. Кокс і Дж. Макей трактують стрес як індивідуальний феномен, що виникає у процесі взаємодії людини з ситуацією, у якій вона перебуває. У цьому процесі важливу роль відіграють підтримка з боку оточення, вимоги середовища, особистісні ресурси індивіда, його внутрішні потреби та оцінки. Взаємозв'язок між цими компонентами не є прямолінійним, а має зворотний характер [27].

Фрустрація (в контексті кризової ситуації) характеризується як негативний психічний стан, що виникає в у ситуації невідповідності бажань і проявляється у низці емоційних процесів, таких як розчарування, тривога, роздратування і навіть розпач [27].

С. Розенцвейг виділяє два основні типи фрустрації:

1) первинна фрустрація (або позбавлення) (виникає тоді, коли індивід не має змоги задовольнити власну потребу, наприклад, у випадку голоду через тривалу відсутність їжі);

2) вторинна фрустрація пов'язана з наявністю перешкод чи протидії на шляху до досягнення бажаного результату або задоволення потреби [27].

За М. Левітовим, фрустрація – це особливий емоційний стан, для якого характерні дезорганізація свідомості й діяльності, відчуття безнадійності та втрати життєвих перспектив. Учений виокремлює такі її форми:

- 1) агресивність;
- 2) інерційна діяльність;
- 3) депресивні стани, що супроводжуються сумом, невпевненістю, безсиллям і відчаєм [27].

За теорією Н. Майєра фрустрована людина втрачає цільову орієнтацію [27].

К. Багнер, Т. Дембо, К. Евін стверджують, що для людини, що опинилася в осередку надзвичайної ситуації, типовим є вхід людини у стан безпорадності, підкресленої слухняності, відсутності ініціативи, що може несподівано змінюватися на бурхливі спалахи руйнівного або хаотичного «підліткового» збудження, тобто людина впадає в стан фрустраційної регресії [27].

Н. Міллер вважає, що фрустрація породжує різні моделі поведінки, в тому числі агресію [27].

А. Розенцвейг поділяє фрустрації за спрямованістю реакції на:

- 1) екстрапунітивні (звинувачення зовнішньої причини фрустрації, живого чи неживого оточення),
- 2) інтропунітивні (звинувачення самого себе, прийняття провини і відповідальності за ситуацію, що виникла);
- 3) імпунітивні (відсутність звинувачення оточуючих або самого себе) [27].

А. Делонгіс, А. Каннер, Р. Лазарус підкреслюють значення повсякденних неприємностей у житті людини, які розглядаються як щоденні фруструючі чи проблемні вимоги середовища, з якими постійно стикається індивід. Такі

повсякденні неприємності виступають мікростресорами, що помітно впливають на психічне здоров'я та самопочуття, але, на відміну від разових стресових подій, повсякденні неприємності мають більш хронічний характер і, накопичуючись упродовж часу, завдають створюють для людини умови кризової ситуації[27].

Різницю між життєвими подіями та повсякденними турботами можна пояснити двома ефектами:

1) ефектом накопичення – окрема дрібна проблема зазвичай не є стресовою, однак сукупність подібних подій поступово призводить до значного стресу;

2) ефектом посилення – серйозні життєві події підвищують вразливість людини навіть до звичних щоденних труднощів.

Конфлікт (внутрішньо - особистісний) як один з видів кризових ситуацій К. Левін описує як протидію приблизно рівних сил поля («хочеться і страшно») [27].

Таким чином, кризові ситуації охоплюють широкий спектр контекстів - від надзвичайних подій природного, техногенного, соціального чи воєнного характеру, накопичених повсякденних неприємностей до індивідуально-психологічних станів (різного виду криз, стресу, фрустрації, конфлікту), пов'язаних із небезпекою, невідомістю, дисбалансом у життєдіяльності чи емоційним напруженням.

Взаємозв'язок питань безпеки дітей, з якими мають справи вихователі в закладах дошкільної освіти, з кризовими ситуаціями, схематично проілюстрований на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Взаємозв'язок питань безпеки дітей в закладі дошкільної освіти з кризовими ситуаціями

В обґрунтування вищенаданої ілюстрації (рис. 1.1.) в першу чергу звернемося до статті 42 Кодексу цивільного захисту України, якою закріплюється обов'язок педагогічних працівників закладу дошкільної освіти навчати здобувачів освіти діям у надзвичайних ситуаціях та правилам протипожежної безпеки [23].

Проблему освіти дошкільників питанням безпеки вивчає широке коло педагогів – науковців, в тому числі О. Богініч, А. Богуш, А. Грицюк, Н. Денисенко, Л. Загоруйко, Л. Карнаух, О. Карпенко, Л. Лохвицька, В. Цісельська, М. Чепіль, А. Шик, Л. Яковенко Л. тощо [29].

Напряму освіті дітей безпечній поведінці велику увагу приділяє Державний стандарт «Базовий компонент дошкільної освіти», який характеризує безпечну поведінку дитини як поведінку, яка відображає її відповідальне ставлення до своїх вчинків та дій [52].

Майже всі комплексні освітні програми, на підставі яких заклади дошкільної освіти здійснюють освітній процес, торкаються питань безпеки життєдіяльності дітей, також, необхідно відмітити, що в Україні існує парціальна освітня програма “Про себе треба знати, про себе треба дбати”, автор Л. Лохвицька Л., основам здоров’я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку [4, 7, 10, 15, 16, 28, 35, 41, 62].

За думкою О. Карпенко орієнтовний зміст роботи з дітьми щодо формування у них основ безпеки та норм поведінки під час надзвичайних ситуацій охоплює такі складові:

1) пожежна безпека (профілактика виникнення пожежі, причини виникнення пожежі, елементарні дії дитини під час пожежі, вміння користуватися доступними засобами пожежогасіння, знання правил пожежної безпеки вдома і на вулиці, знання про роботу пожежних);

2) дитина на вулицях міста (знання про облаштування проїжджої частини вулиці, орієнтування за світлофором та дорожніми знаками, користування зеброю, підземним переходом, правила поведінки в транспорті та поряд з ним, чіткі знання про правила катання на санчатах, велосипеді, іграх з м’ячем поблизу дороги, вміння знаходити вихід із ситуації, коли залишився сам на вулиці, уявлення про роботу патрульної поліції);

3) дитина та природа (уміння відрізняти найвідоміші отруйні гриби, ягоди, рослини від їстівних, температурні травми і самодопомога, засвоєння правил контакту з безпритульними тваринами, уявлення про взаємозв’язок живої і неживої природи, отримання твердих навичок поведінки біля водойми в різні пори року, отримання екологічних знань, формування свідомого розуміння залежності стану природи від діяльності людини);

4) небезпечні предмети у руках дитини (формування навичок користування гострими, колючими та ріжучими предметами, закріплення знань про безпеку від вибухонебезпечних предметів, уявлення про наслідки безпідставного користування ліками, уміння користуватися скляним посудом і крихкими предметами);

5) особиста безпека дитини (чіткі засвоєння правил спілкування з незнайомцями, знання про поведінку біля балконів та відчинених вікон у багатоповерхових будинках, чіткі знання про телефонні номери екстреної допомоги, набуття уміння викликати необхідну службу допомоги, знання про безпеку під час самостійного користування газовими та електричними приладами, уявлення про безпеку від ігор у небезпечних місцях, уміння поводитись вдома за відсутності дорослих, знання про безпеку від гарячого та холодного, поняття про повітряні електромережі та падіння проводів і безпеку ураження струмом, набуття навичок безпечного користування спортивним обладнанням);

6) здоров'я дитини, емоції та конфлікти (уміння налагоджувати взаємовідносини з однолітками, малюками та підлітками, визначати відповідну формулу поведінки, запобігання отруєнням, уміння справлятися зі страхами та негативними емоціями, початкові знання про функції свого організму, засвоєння профілактичних заходів у боротьбі із захворюваннями, знання про безпеку бруду та профілактику захворювань, валеологічні знання, формування свідомого ставлення до занять фізичною культурою);

7) цивільна оборона та надзвичайні ситуації (засвоєння теоретичних знань та практичних навичок поведінки в екстремальних ситуаціях, отримання уявлень про поведінку під час стихійного лиха, засвоєння практичних навичок найпростішої само та взаємодопомоги)[29].

Пунктом 1 статті 19 Закону України «Про дошкільну освіту» для кожного вихованця у закладі дошкільної освіти гарантована безпека.

Аспект превентивного забезпечення безпеки дітей полягає в діях вихователів, направлених на попередження дитячого травматизму, дотримання санітарно-гігієнічних, протипожежних норм і правил, техніки безпеки, вимог безпечної поведінки дитини і працівників, інструкцій цивільного захисту, створення безпечного середовища для дітей, підтримання належних умов для безпечного, нешкідливого утримання дітей в дошкільному закладі.

Задля попередження небезпеки, вихователі повинні:

1) знати і дотримуватись законів, правил, норм, стандартів з питань безпеки, в тому числі, однак не виключно: Кодекс цивільного захисту України; Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України; Орієнтовний перелік питань вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти, закріплений у додатку 3 до Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти; Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів; Технічний регламент безпечності іграшок тощо;

2) розуміти і брати до уваги соціально - психічні, суспільно-політичні чинники та економічні чинники безпеки;

3) використовувати безпечні засоби, предмети та інструменти, забезпечувати безпечні технологічні процеси, встановлювати здоров'язбережувальні режими активності та відпочинку дітей [54, 55, 56, 38, 72].

Діяльність вихователів із забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій охоплює:

1) адекватне реагування вихователів у випадку надзвичайної події, в тому числі, однак не виключно евакуація дітей із закладу дошкільної освіти або в укриття закладу дошкільної освіти (наприклад, замінування закладу, пожежа, ураган, ракетний обстріл, дронів атака тощо);

2) психоемоційна підтримка дітей в кризових ситуаціях (наприклад, вікова криза, криза втрати, стрес, конфлікт, фрустрація тощо);

3) надання домедичної допомоги (наприклад, у випадку травмування дитини тощо).

Український інститут розвитку освіти, враховуючи українські реалії, на підставі стандартів безпеки Міжнародної громадської організації «Save the Children», Національного центру здоров'я та благополуччя дітей раннього та дошкільного віку, з метою мінімізувати стрес, автоматизувати та спростити дії педагогічного персоналу у випадку надзвичайної ситуації рекомендує вихователям розробити план реагування на надзвичайні ситуації, в склад якого включити:

1) контакти екстрених служб;

2) розподіл ролей між вихователями та визначення способів комунікації між педагогами у випадку надзвичайної ситуації (призначення відповідальних за інформування персоналу про надзвичайну ситуацію, за інформування екстрених служб, за сповіщення батьків або законних представників дітей, за реалізацію плану дій у випадку надзвичайної ситуації у групі, за тривожну валізу, за облік та взаємодію з дітьми; визначення способів сповіщення персоналу про надзвичайну ситуацію, екстрених служб (в тому числі у випадку зникнення зв'язку), батьків або законних представників, способів комунікації між колективом та адміністрацією закладу дошкільної освіти під час надзвичайної ситуації, способів отримання інформації щодо перебігу надзвичайної ситуації від офіційних джерел під час перебування в укритті);

3) алгоритми дій для кожної ситуації (захоплення будівлі закладу, загроза вибуху чи атаки з повітря, обстріл, пожежа, повінь, землетрус, хімічна атака, біологічна атака), в тому числі план дій вихователя у випадку евакуації за межі закладу, план дій вихователя у випадку аварійного блокування, план дій вихователя у випадку укриття у приміщенні закладу дошкільної освіти, мапу евакуації вікової групи [64].

З метою автоматизації навичок вихователям рекомендовано регулярно проводити з дітьми навчальні тренування з евакуації[64].

Хоча на рівні національного законодавства відсутня пряма вимога щодо обов'язкового оснащення групових приміщень у закладі дошкільної освіти спеціальними евакуаційними рюкзаками, Служба освітнього омбудсмена України наполегливо рекомендує вихователям заздалегідь підготувати індивідуальний евакуаційний рюкзак з певним наповненням для групи. Такий підхід зумовлений непередбачуваністю часу перебування дітей та персоналу в захисних спорудах[78].

Г. Шиманська вважає, що вихователі повинні дотримуватись шістьох алгоритмів евакуації в укриття під час повітряної тривоги, в залежності від моменту її оголошення:

- 1) евакуація під час ранкового приймання дітей;
- 2) евакуація під час приймання їжі;
- 3) евакуація під час занять у приміщеннях;
- 4) евакуація під час денної прогулянки;
- 5) евакуація під час денного відпочинку;
- 6) евакуація під час вечірньої прогулянки [92].

Відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», педагоги мають:

1) забезпечувати та підтримувати емоційно комфортне середовище, створювати умови, які сприяють особистісному самовираженню й активності дітей;

2) запобігати проявам емоційного, фізичного та психологічного насильства серед вихованців, своєчасно й адекватно реагувати на такі ситуації;

3) конструктивно реагувати на дитячі емоції, демонструвати гнучкість, вміння адаптуватися та зберігати стійкість у стресових умовах[58].

Орієнтуючись на типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні, затверджену Наказом Міністерства освіти і науки України №702 від 07.06.2023 року, саме на вихователів

покладається обов'язок психологічної, психосоціальної підтримки дітей дошкільного віку в умовах кризи, надання дітям першої психологічної допомоги та здійснення кризового втручання[60].

Стаття 19 Закону України «Про дошкільну освіту» гарантує дітям, які відвідують заклади дошкільної освіти, забезпечення, у разі потреби, домедичною допомогою [24].

Закон України «Про екстрену медичну допомогу» покладає на осіб, які не мають медичної освіти, але чия професійна діяльність передбачає володіння базовими навичками з рятування та збереження життя людини, обов'язок здійснювати невідкладні дії та організаційні заходи, направлені на порятунок людини у критичному стані та зменшення можливих наслідків впливу такого стану на її здоров'я [25].

Професійний стандарт вихователя вимагає від вихователя надавати домедичну допомогу, викликати відповідні служби у разі виникнення надзвичайних ситуацій, травмування, тощо[58].

Отже, на цьому етапі дослідження було здійснено ґрунтовний аналіз категорії «безпека», окреслено її різновиди, уточнено зміст поняття «кризова ситуація» та подано її класифікацію, виокремлено ключові напрями безпекових викликів, з якими стикаються вихователі в закладах дошкільної освіти, простежено взаємозв'язки між сформульованими поняттями.

1.4. Міжнародний досвід забезпечення безпеки дітей в закладах дошкільної освіти

Аналіз професійних стандартів вихователів деяких країн світу демонструє, що міжнародний досвід забезпечення безпеки дітей базується на системній інтеграції компетентностей з першої допомоги, психологічної підтримки та створення безпечного середовища в обов'язковий кваліфікаційний профіль педагога.

Так, у стандарті Національної асоціації з питань освіти дітей раннього віку (Сполучені Штати Америки) є чіткі вимоги до вихователів щодо безпеки дітей, першої допомоги та психоемоційної підтримки. Вихователь повинен вміти створювати, підтримувати та оцінювати безпечні, здорові та стимулюючі освітні середовища як у приміщенні, так і на вулиці. Від вихователів очікується знання та застосування процедур надання першої допомоги, а також планування та реагування на надзвичайні ситуації та інциденти. Вихователь має знати основи харчування, хвороби, запобігання травматизму та підтримку фізичного здоров'я дітей, вміти створювати тепле, підтримуюче та емоційно безпечне середовище для кожної дитини, використовувати стратегії, що підтримують позитивну поведінку та допомагають дітям розвивати саморегуляцію (вміння керувати своїми емоціями та реакціями), що є критично важливим для психоемоційної підтримки, особливо у стресових ситуаціях [97].

Система регулювання дошкільної освіти та догляду в Сполучених Штатах Америки в питаннях безпеки дітей побудована на принципі перманентної готовності персоналу до забезпечення здоров'я та безпеки дітей. Вимоги до регулярності навчання встановлюються на двох рівнях: федеральному та на рівні штатів та територій. На федеральному рівні від вихователів вимагається безперервне навчання з питань здоров'я та безпеки. На «місцевому» рівні встановлюються конкретні кількісні та якісні норми для цієї безперервності. Для оновлення знань обов'язкові наступні теми:

- 1) навички першої допомоги немовлятам та дітям, в тому числі серцево-легенева реанімація;
- 2) розпізнавання, звітність та запобігання жорстокому поводженню та нехтуванню потребами, а також специфічні загрози, такі як запобігання синдрому струшеної дитини;
- 3) планування та реагування на надзвичайні ситуації, спричинені стихійними лихами, алергічними реакціями або іншими подіями[101]

Професійний стандарт педагогів Австралії вимагає від усіх учителів, включаючи вихователів, компетентностей, які прямо стосуються безпеки та підтримки дітей. Ці вимоги інтегровані в ключові напрямки стандарту. Вчитель має знати та застосовувати стратегії для створення безпечного, підтримуючого та здорового освітнього середовища, правові та нормативні вимог щодо захисту дітей та благополуччя, а також процедури для забезпечення здоров'я та безпеки (це включає процедури реагування на надзвичайні ситуації та надання допомоги), розуміти, як діти розвиваються, навчаються та поведуться, що є основою для надання адекватної психоемоційної підтримки, застосовувати ефективні стратегії для керування поведінкою та створення позитивного психологічного клімату[98].

З метою уникнення недбалості та забезпечення того, щоб кожен працівник мав належні навички для реагування на ризики, в Австралії вимагається періодичне, обов'язкове підвищення кваліфікації вихователів з питань безпеки дітей. Змістове наповнення навчання з означених питань розроблено Австралійським центром захисту дітей та організується у формі тренінгів в робочий час вихователів, у зв'язку з чим заклади дошкільної освіти повинні закриватися не пізніше 17 00. Таке підвищення кваліфікації педагогів фінансується урядом країни[99].

Професійний стандарт вихователів Чехії чітко визначає, що забезпечення безпеки, надання першої допомоги та підтримка здоров'я входить до переліку основних професійних компетентностей вихователя. Від вихователя вимагається постійна увага до середовища та активне застосування заходів для мінімізації ризиків, знання та розуміння рекомендацій щодо безпечних операцій догляду за дітьми та стандартів гігієни при догляді за дітьми в дитячій групі, в тому числі знання процедур і гігієнічних норм. Від вихователя очікується не лише знання теорії, а й майстерне (експертне) володіння практичними навичками для порятунку життя та надання допомоги до прибуття медиків. Вихователь повинен мати базові знання поширених дитячих захворювань, епідеміології та гігієни, базові знання та розуміння людської соматології (фізіології та анатомії) з

акцентом на вік дитини. Педагоги зобов'язані формувати та практикувати здорові звички особистої гігієни у дітей, просувати принципи здорового способу життя відповідно до віку дитини. Вихователі мають вирішувати складні освітні ситуації за допомогою педагогічних і психологічних методів, практично застосовувати знання про основні етапи розвитку дитини та сприяти соціально-емоційному розвитку в ранньому дитинстві, дотримуватися етичних принципів та популяризувати моральні цінності у дітей. В Чехії від вихователів вимагається обов'язкове підвищення кваліфікації з першої допомоги дітям раз на два роки [100].

Отже, аналіз професійних стандартів різних країн засвідчує, що безпека дітей у закладах дошкільної освіти таких країн розглядається як ключова складова професійної компетентності вихователя. Усі моделі (американська, австралійська та чеська) ґрунтуються на інтеграції знань із першої допомоги, психоемоційної підтримки та створення безпечного середовища в обов'язковий кваліфікаційний профіль педагога, та підкріплюються регулярним, державою фінансованим і нормативно закріпленим підвищенням кваліфікації. Таким чином, міжнародник досвід демонструє системний, практико-орієнтований і контрольований підхід до підготовки вихователів, що підвищує рівень готовності педагогів до дій у кризових ситуаціях.

Висновки до першого розділу

В результаті аналізу теоретичних джерел та нормативно – правових документів України та деяких країн світу встановлено, що:

1) методична підтримка вихователів є цілеспрямованою, систематичною та структурною діяльністю, спрямованою на професійне зростання педагогів і підвищення якості освітнього процесу.

2) методична підтримка реалізується у взаємодії керівника, вихователя-методиста та вихователя;

3) методична діяльність здійснюється з дотриманням низки принципів: науковості, доступності, мотиваційної підтримки, позитивного психологічного клімату, індивідуалізації, інтерактивності, діагностичності, рефлексії та створення ситуації успіху;

3) форми методичної підтримки класифікуються за рівнем традиційності та кількістю учасників, включають традиційні (базові організаційні засади) і нетрадиційні (вирізняються інноваційним змістом та новаторським підходом), індивідуальні (адресовані індивідуальним освітнім запитам педагогічних працівників) і групові (об'єднують кількох педагогів для спільного обговорення, навчання, обміну досвідом та вирішення професійних завдань) формати;

4) ефективність методичної підтримки залежить від наступних умов, згрупованих за методом узагальнення різних наукових підходів:

- а) дотримання дидактичних принципів
- б) формування мотиваційного середовища;
- в) розкриття професійного потенціалу вихователів;
- г) розвиток комунікації та етичної взаємодії між учасниками освітнього процесу;
- д) організація самостійної практично орієнтованої роботи педагогів;
- е) застосування проблемно-діагностичного підходу, системного моніторингу та моделі діалогового планування;
- є) впровадження ефективних механізмів професійного стимулювання, наставництва та емпатерменту;

5) безпека людини є комплексним явищем, яке охоплює як фізичний, так і психологічний аспекти;

6) протилежністю безпеки виступає небезпека, яка проявляється у кризових ситуаціях (складний комплекс фізичних, емоційних і соціальних факторів, що порушують рівновагу життєдіяльності особистості), які можуть бути пов'язані із зовнішніми загрозами (пожежа, обстріл, стихійні лиха) або з внутрішніми психологічними переживаннями (стрес, фрустрація, конфлікт);

7) діяльність вихователя в умовах кризових ситуацій є багатоплановою і включає оперативне та адекватне реагування на надзвичайні ситуації, в тому числі організацію евакуаційних заходів; надання психоемоційної підтримки вихованцям та здійснення домедичної допомоги у разі необхідності;

8) вирішення питань безпеки дітей у закладах дошкільної освіти Сполучених Штатів Америки, Австралії та Чехії є невід'ємною та ключовою складовою професійної компетентності педагога, підвищення якої забезпечується державою фінансово, змістовно та регуляторно.

РОЗДІЛ 2.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ВИХОВАТЕЛІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

2.1. Визначення рівня професійної підготовленості вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході констатувального етапу експериментального дослідження

Завданням констатувального етапу експериментального дослідження є визначення рівня сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій, оскільки такий рівень є основним критерієм виміру ефективності методичної допомоги з огляду на мету методичної підтримки вихователів – підвищення професійної компетентності.

Професійна компетентність, за визначенням В. Введенського, є інтегральною здатністю педагога до ефективного виконання функціональних обов'язків, яка виходить за межі простого накопичення знань та вимагає їхнього дієвого втілення в практичній сфері [18].

Згідно з М. Головань, професійна компетентність – це комплексне утворення особистості (знання, вміння, досвід, якості), яке забезпечує її здатність вирішувати професійні завдання в умовах складності та невизначеності та досягати більш якісних результатів, розглядаючи професійну діяльність як найвищу цінність [18].

Суть професійної компетентності полягає у спроможності фахівця з перших етапів діяльності ефективно виконувати професійні функції, відповідаючи національним стандартам. Ця спроможність базується на мобілізації інтелектуальних, практичних та емоційно-ціннісних ресурсів. Важливою складовою є саморегуляція, що включає усвідомлення обмежень і пошук ресурсів для їхньої компенсації [18].

Отже, професійна компетентність педагога розуміється як інтегральна здатність ефективно виконувати професійні функції відповідно до вимог сучасних стандартів освіти, мобілізуючи знання, уміння, досвід і ціннісні орієнтації в умовах складності й невизначеності.

Професійна компетентність вихователів окреслена в професійному стандарті "Вихователь закладу дошкільної освіти", та включає в себе наступні складові:

- 1) прогностична компетентність;
- 2) організаційна компетентність;
- 3) оцінювальна- аналітична компетентність;
- 4) предметно-методична компетентність;
- 5) здоров'язбережувальна компетентність;
- 6) проєктувальна компетентність;
- 7) психоемоційна компетентність;
- 8) педагогічне партнерство;
- 9) морально-етична компетентність;
- 10) здатність до навчання впродовж життя;
- 11) інформаційно -комунікаційна компетентність[58].

Професійна компетентність вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій є синтезом складових здоров'язбережувальної та психоемоційної компетентностей, та має, на нашу думку, з урахуванням змісту професійного стандарту вихователя, включати показники, викладені у таблиці 2.1. [58].

Таблиця 2.1

**Перелік показників компетентності вихователя з питань забезпечення
безпеки дітей в умовах кризових ситуацій [58]**

№	Компетентність	Знання	Уміння та навички
1	Здатність організовувати фізично безпечне освітнє середовище [58].	Способи поведінки у небезпечних ситуаціях та фактори можливого ризику у приміщенні та на території закладу	Ідентифікувати, оцінювати, адекватно реагувати на можливі ризики та небезпеки, попереджувати їх [58].
		Порядок надання домедичної допомоги учасникам освітнього процесу [58].	Надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу [58].
2	Здатність організовувати психологічно безпечну освітнє середовище [58].	Основи охорони психічного здоров'я учасників освітнього процесу [58].	Створювати в освітньому середовищі емоційно-комфортну атмосферу, сприятливі умови для особистісного самовизначення різних видах дитячої активності [58].
3	Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії [58].	Теорія емоційного інтелекту [58].	Керувати власними емоціями у професійній діяльності чи/або під час спілкування з іншими учасниками освітнього процесу [58].
		Толератність та сутнісні її характеристики [58].	Усвідомлювати та конструктивно реагувати на прояви емоцій, толерантно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу [58].

Констатувальний етап експерименту проводився в грудні 2024 року.

В констатувальному етапі експерименту:

1) було задіяно 6 вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА-СІМЕЙКА» (експериментальна група) та 8 вихователів приватного закладу дошкільної освіти «Бамбіні хауз» (контрольна група);

2) були використані метод письмового опитування вихователів, тестування для визначення рівня теоретичних знань.

Діагностика знань, умінь та навичок вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій проводилася на трьох рівнях:

- 1) самооцінювання педагогом власної професійної компетентності;
- 2) взаємооцінювання;
- 3) експертне оцінювання[3].

Самооцінювання педагогами власних знань, умінь та навичок здійснювалося шляхом заповнення анкети, проілюстрованої на рисунку 2.1.

Анкета
самооцінювання професійної компетентності вихователів
з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій*

Прізвище, ім'я та по батькові вихователя _____

Дата самооцінювання _____

Інструкція для заповнення

1. Просимо бути максимально об'єктивними в самооцінюванні.
2. Просимо виставити собі оцінку на кожне запитання, викладене в цій анкеті, від 0 до 5, при цьому врахувати – що оцінка «0» означає відсутність знань, умінь та навичок, оцінка «5» означає найвищий рівень знань, умінь та навичок.

№	Питання	Оцінка
1	Ви організовуєте фізично безпечне освітнє середовище?	
2	Ви знаєте способи поведінки у небезпечних ситуаціях та фактори можливого ризику у приміщенні та на території закладу?	
3	Ви вмієте ідентифікувати, оцінювати, адекватно реагувати на можливі ризики та небезпеки, попереджувати їх?	
4	Ви організовуєте психологічно безпечну освітнє середовище?	
5	Ви знаєте основи охорони психічного здоров'я учасників освітнього процесу?	
6	Ви вмієте створювати в освітньому середовищі емоційно-комфортну атмосферу, сприятливі умови для особистісного самовизначення різних видах дитячої активності?	
7	Ви знаєте теорію емоційного інтелекту?	
8	Ви керуєте власними емоціями у професійній діяльності чи/або під час спілкування з іншими учасниками освітнього процесу?	
9	Ви знаєте, що таке толерантність та її сутнісні характеристики ?	
10	Ви усвідомлюєте та конструктивно реагуєте на прояви емоцій?	
11	Ви толерантно взаємодієте з усіма учасниками освітнього процесу?	

* Анкетування проводиться з науковою метою (в межах експериментальної частини магістерської кваліфікаційної роботи студентки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на тему «Методична підтримка вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій»).

Рис. 2.1. Анкета самооцінювання професійної компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій

Для взаємооцінювання педагогами з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій ми підготували картки взаємооцінювання (рис. 2.2).

Картка
взаємооцінювання професійної компетентності вихователів
з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій*

Прізвище, ім'я та по батькові вихователя, якого оцінюють _____
Прізвище, ім'я та по батькові вихователя, який оцінює _____
Дата взаємооцінювання _____

Інструкція для заповнення

1. Просимо бути максимально об'єктивними у взаємооцінюванні.
2. Просимо виставити оцінку Вашій колезі на кожне ствердження, викладене в цій картці, від 0 до 5, при цьому врахувати – що оцінка «0» означає відсутність знань, умінь та навичок, оцінка «5» означає найвищий рівень знань, умінь та навичок.

№	Питання	Оцінка
1	Організовує фізично безпечне освітнє середовище?	
2	Знає способи поведінки у небезпечних ситуаціях та фактори можливого ризику у приміщенні та на території закладу?	
3	Вміє ідентифікувати, оцінювати, адекватно реагувати на можливі ризики та небезпеки, попереджувати їх?	
4	Організовує психологічно безпечну освітнє середовище?	
5	Знає основи охорони психічного здоров'я учасників освітнього процесу?	
6	Вміє створювати в освітньому середовищі емоційно-комфортну атмосферу, сприятливі умови для особистісного самовизначення різних видів дитячої активності?	
7	Знає теорію емоційного інтелекту?	
8	Керує власними емоціями у професійній діяльності чи/або під час спілкування з іншими учасниками освітнього процесу?	
9	Знає, що таке толерантність та її сутнісні характеристики?	
10	Усвідомлює та конструктивно реагує на прояви емоцій?	
11	Толерантно взаємодіє з усіма учасниками освітнього процесу?	

* Взаємооцінювання проводиться з науковою метою (в межах експериментальної частини магістерської кваліфікаційної роботи студентки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на тему «Методична підтримка вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій»).

Рис. 2.2. Картка взаємооцінювання професійної компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій

Експертне оцінювання було здійснено шляхом проведення тестування вихователів з визначення рівня психологічної компетентності педагогів та з теоретичних знань надання домедичної допомоги були використані тести для перевірки знань немедичних працівників механізму надання домедичної допомоги постраждалим [47, 83].

Тестування було проведено згідно з наступними умовами:

1) кожному вихователю були надані бланки для тестування, які передбачали місце для особистих даних, коротку інструкцію, а також самі запитання з варіантами відповідей;

2) інструкція була розміщена перед завданнями і надрукована шрифтом, що візуально відрізнявся від шрифту самого завдання;

3) для тестування було обрано приміщення, де особи, яких перевіряли, змогли розміститися на окремих місцях;

4) було витрачено приблизно 25 хвилин на повний тест, включно з інструктажем та організаційними моментами;

5) під час тестування було заборонено спілкування та користування літературою;

6) особи, які тестувались, були попереджені за 3 хвилини до закінчення часу [47].

Бланки для тестування представлені у додатках А, Б.

Для оцінки показників, які засвідчують рівень сформованості компетентності педагога з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій, ми скористалися системою балів, рекомендованою науково - професійними джерелами для роботи вихователів -методистів (табл.2.2) [3].

Таблиця 2.2

Система балів, застосована для оцінки рівня сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій

Кількість балів	Рівень компетентності	Примітки
0	показник відсутній	Компетентність не сформована
1	критичний	потрібна постійна допомога
2	низький	є значні недоліки, потребує допомоги
3	середній	є недоліки, інколи потребує допомоги
4	достатній	є незначні недоліки
5	високий	може поділитися досвідом

Результати констатувального етапу експерименту визначено у таблиці 2.3 та діаграмі (рис. 2.3)

Таблиця 2.3

Співвідношення рівнів сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний етап експерименту)

Групи вихователів	Рівні сформованості компетентності		
	Середній	Достатній	Високий
Експериментальна	33,30 %	50%	16,70%
Контрольна	25 %	62,50 %	12,50 %

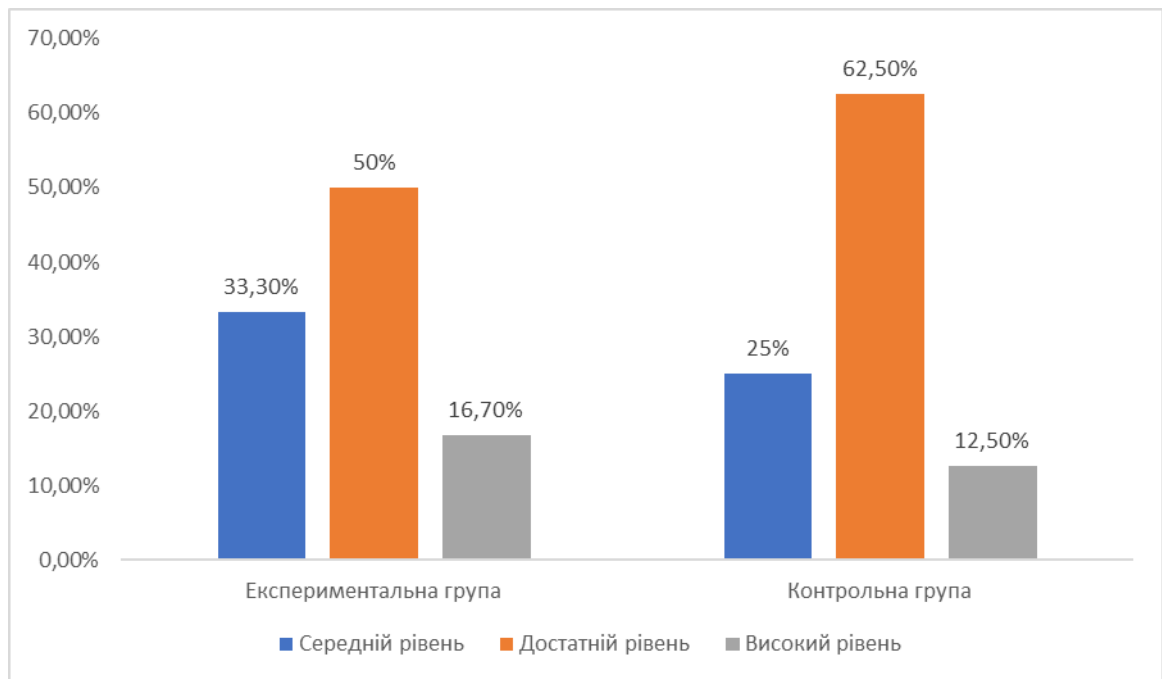

Рис. 2.3. Діаграма співвідношення рівнів сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний етап експерименту).

Отримані результати констатувального етапу експериментального дослідження засвідчують, що вихователі обох досліджуваних груп демонструють переважно середній і достатній рівні сформованості компетентності щодо забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій, що свідчить про наявність у педагогів базових знань і умінь. Малий процент вихователів з високим рівнем сформованості компетентності виявляє недостатність підготовки до роботи у ситуаціях підвищеної небезпеки чи нестандартних умовах.

Порівняльний аналіз показників експериментальної та контрольної груп не виявив статистично значущих відмінностей у рівнях компетентності вихователів. Це дає підстави стверджувати, що групи є репрезентативними та рівнозначними за стартовими характеристиками, що важливо для проведення подальшого формувального впливу. Відсутність високих показників у більшості учасників експерименту вказує на актуальність удосконалення системи підготовки педагогів у сфері безпеки дітей у кризових ситуаціях.

Таким чином, результати констатувального етапу підтверджують необхідність формування компетентності вихователів щодо забезпечення безпеки дітей, що й становить основу наступного етапу експериментального дослідження.

2.2. Організація методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході формувального етапу експериментального дослідження

Завданням формувального етапу експериментального дослідження було визначено організувати методичні заходи для підвищення компетентності вихователів у сфері забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в ході формувального етапу експериментального дослідження.

Період здійснення формувального етапу експериментального дослідження: з січня по травень 2025 року.

В формувальному етапі експерименту було задіяно 6 вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА-СІМЕЙКА» (експериментальна група).

Впродовж формувального етапу експерименту були проведені методичні заходи, направлені на підвищення професійної компетентності педагогів з наступних питань:

- 1) оперативне та адекватне реагування на надзвичайні ситуації, в тому числі організацію евакуаційних заходів;
- 2) надання домедичної допомоги у разі необхідності;
- 3) надання психоемоційної підтримки вихованцям.

В контексті швидкого та правильного реагування на небезпечні події та надання, у випадку необхідності, домедичної допомоги ми взяли участь у колективній формі методичної підтримки – педагогічних радах закладу дошкільної освіти.

На педагогічній раді закладу дошкільної освіти в січні 2025 року ми виступили з мотиваційною промовою про важливість наявності у вихователів знань, умінь та навичок з надання домедичної допомоги (додаток В).

На педагогічній раді закладу дошкільної освіти в лютому 2025 року ми запропонували педагогам створити та довести до відома батьків вихованців план реагування на надзвичайні ситуації у формі єдиного документу, в якому:

- 1) на основі інформації, наданої територіальними органами цивільного захисту, місцевою владою та підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій, визначити найбільш імовірні загрози для закладу дошкільної освіти;
- 2) розподілити ролі між вихователями у випадку надзвичайної ситуації;
- 3) скласти план комунікації між вихователями у випадку надзвичайної ситуації;
- 4) скласти алгоритми дій у випадку кожної окремої ситуації.

На педагогічній раді закладу дошкільної освіти в березні 2025 року була винесена пропозиція про укомплектування вихователями невідкладного евакуаційного рюкзака для групи закладу освіти та про важливість донесення інформації до батьків вихованців щодо наявності невідкладного евакуаційного рюкзака для дитини.

Для підвищення кваліфікації вихователів з надання домедичної допомоги з вихователями впродовж формувального етапу експерименту було проведено ряд практикумів на теми:

- 1) «Надання серцево-легеневої реанімації дітям та дорослим у закладі дошкільної освіти» (додаток Г);
- 2) «Зупинка кровотеч різного типу: алгоритм дій педагога» (додаток Д);
- 3) «Дії вихователя при травмах та електротравмах: забезпечення безпеки і перша допомога» (додаток Е);
- 4) «Алгоритм допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей» (додаток Є);
- 5) «Перша допомога при термічних опіках у дітей» (додаток Ж);

6) «Дії педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами» (додаток К);

7) «Укуси комах і тварин: безпечні та своєчасні дії вихователя» (додаток Л).

Структура кожного практикуму включала перегляд тематичного відеоматеріалу та проведення тематичної ділової гри.

Для підвищення кваліфікації вихователів з надання першої психологічної допомоги дітям в умовах кризових ситуацій допомоги з вихователями впродовж формувального етапу експерименту було проведено лекція на тему «Перша психологічна допомога дітям і дорослим в умовах кризових ситуацій» (додаток М) та ряд мікротренінгів на теми:

1) «Техніки стабілізації емоційного стану дітей у кризових ситуаціях» (додаток Н);

2) «Заземлення як спосіб подолання гострого стресу: прості інструменти для дітей» (додаток П);

3) «Робота зі страхами у дітей: безпечні психотехніки першої психологічної допомоги» (додаток Р);

4) «Тілесні практики у ППД: швидкі способи зняти психоемоційне напруження» (додаток С);

5) «Релаксаційні та дихальні техніки для дітей: інструменти ППД» (додаток Т).

Під час підготовки плану методичних заходів нами були враховані наступні умови ефективності методичної підтримки:

1) врахування сталих принципів функціонування педагогічного процесу;

2) стимулювання внутрішньої та зовнішньої мотивації у педагогічних фахівців;

3) застосування проблемно-діагностичного підходу, що передбачає послідовне виявлення проблеми, встановлення причин її виникнення та пошук ефективних шляхів подолання;

4) формування практичної спрямованості методичної підтримки, що полягає у фокусуванні не на глобальних, абстрактних педагогічних проблемах, а на оперативному вирішенні реальних професійних перешкод.

Плануючи проведення методичних заходів, ми взяли за основу методичний підхід, який стверджує, що найбільш ефективно засвоєння знань та формування практичних навичок відбувається при залученні слухачів до таких видів діяльності:

1) аудіювання (сприйняття інформації на слух);

2) візуальне сприйняття (перегляд демонстраційних матеріалів та відеофільмів);

3) кінетичне сприйняття (безпосереднє виконання практичних завдань) [17].

Також ми врахували, що:

1) процес пізнання включає чотири етапи: перший – сприйняття інформації, другий етап – формування знань; третій етап – формування вмінь, четвертий етап – досягнення рівня стійких практичних навичок;

2) практична діяльність виступає провідною складовою нерозривної єдності теорії та практики, адже саме вона забезпечує реальне втілення теоретичних положень;

3) практична підготовка є ключовою для розвитку психоемоційної стійкості до стресу в надзвичайних ситуаціях і гарантує глибоке засвоєння матеріалу;

4) сучасна вища освіта активно інтегрує ділові ігри як ефективну технологію активізації навчання та для полегшення засвоєння матеріалу, оскільки ці ігри слугують тренажером для формування комунікативних навичок, необхідних у професійній діяльності;

5) мікротренінги є допоміжним форматом неформального навчання, так як вони не є альтернативою академічній освіті, однак слугують оперативним методом для обміну знаннями та взаємного використання досвіду учасників, що дозволяє ефективно розподіляти час [17, 48].

Отже, до організації методичної підтримки вихователів експериментальної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій був застосований комплексний та практико-орієнтований підхід, який мав на меті забезпечити підвищення компетентності педагогів у трьох ключових сферах: реагування на надзвичайні події, домедична допомога у випадку надзвичайної події та психоемоційна підтримка дітей в умовах кризових ситуацій.

2.3. Аналіз ефективності методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей у кризових ситуаціях в ході контрольного етапу експериментального дослідження

На контрольному етапі експерименту завданням було перевірити ефективність організованої методичної підтримки вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій.

Контрольний етап експерименту проводився в травні 2025 року.

В контрольному етапі експерименту:

1) було задіяно 6 вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА-СІМЕЙКА» (експериментальна група) та 8 вихователів приватного закладу дошкільної освіти «Бамбіні хауз» (контрольна група);

2) були використані ті ж самі методи, що й на констатувальному етапі експериментального дослідження (метод письмового опитування вихователів, тестування для визначення рівня теоретичних знань).

Результати перевірки рівня сформованості компетентності вихователів експериментальної групи та контрольної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій продемонстровані в таблиці 2.4 та на рисунку 2.4.

Таблиця 2.4

Співвідношення рівнів сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (контрольний етап експерименту)

Групи вихователів	Рівні сформованості компетентності		
	Середній	Достатній	Високий
Експериментальна	16,70 %	66,60%	16,70%
Контрольна	25 %	62,50 %	12,50 %

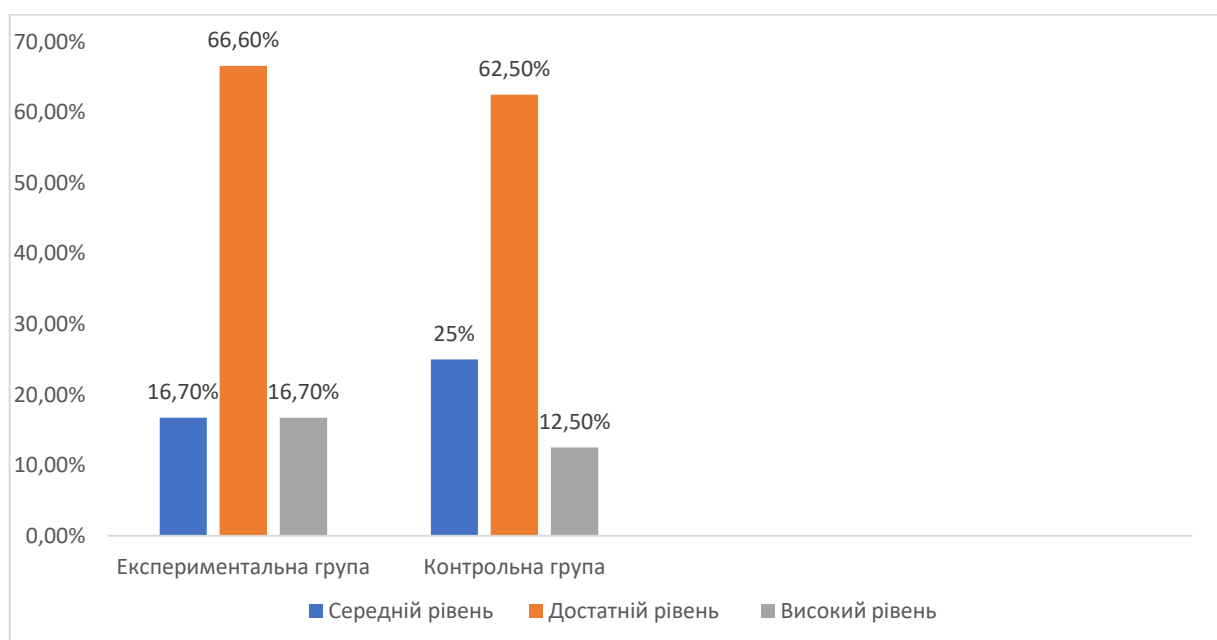

Рис. 2.4. Діаграма співвідношення рівнів сформованості компетентності вихователів з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (контрольний етап експерименту).

За результатами контрольного етапу експерименту встановлено позитивну динаміку у співвідношенні рівнів сформованості компетентності з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій в експериментальній групі:

1) знизилася частка вихователів, які демонструють низький рівень сформованості компетентності;

2) зросла кількість вихователів, які досягли достатнього рівня компетентності, що свідчить про ефективність застосованих методичних заходів (таблиця 2.5, рисунок 2.5)

Таблиця 2.5

Динаміка зміни рівнів сформованості компетентності вихователів експериментальної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний та контрольний етапи експерименту)

Етап експерименту	Рівні сформованості компетентності		
	Середній	Достатній	Високий
Констатувальний	33,70 %	50%	16,70%
Контрольний	16,70 %	66,60 %	16,70 %

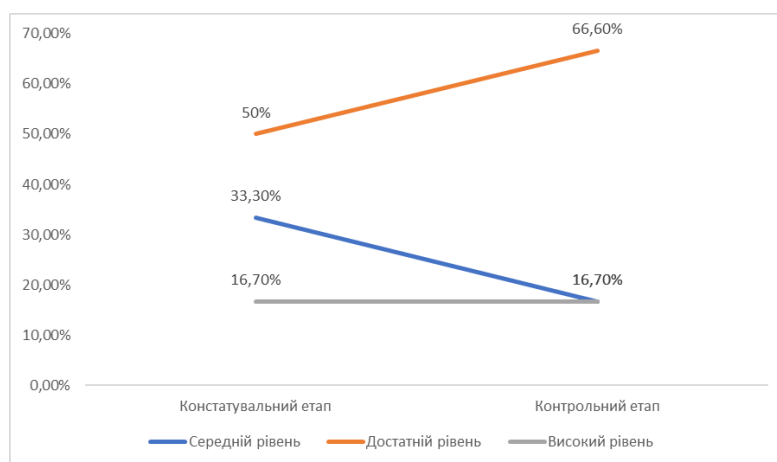

Рис. 2.5 Графік динаміки зміни рівнів сформованості компетентності вихователів експериментальної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний та контрольний етапи експерименту)

У контрольній групі, де цілеспрямовані методичні заходи не проводились, змін у співвідношенні рівнів сформованості компетентності не зафіксовано (таблиця 2.6, рисунок 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка зміни рівнів сформованості компетентності вихователів контрольної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний та контрольний етапи експерименту)

Етап експерименту	Рівні сформованості компетентності		
	Середній	Достатній	Високий
Констатувальний	25 %	62,50%	12,50%
Контрольний	25%	62,50%	12,50%

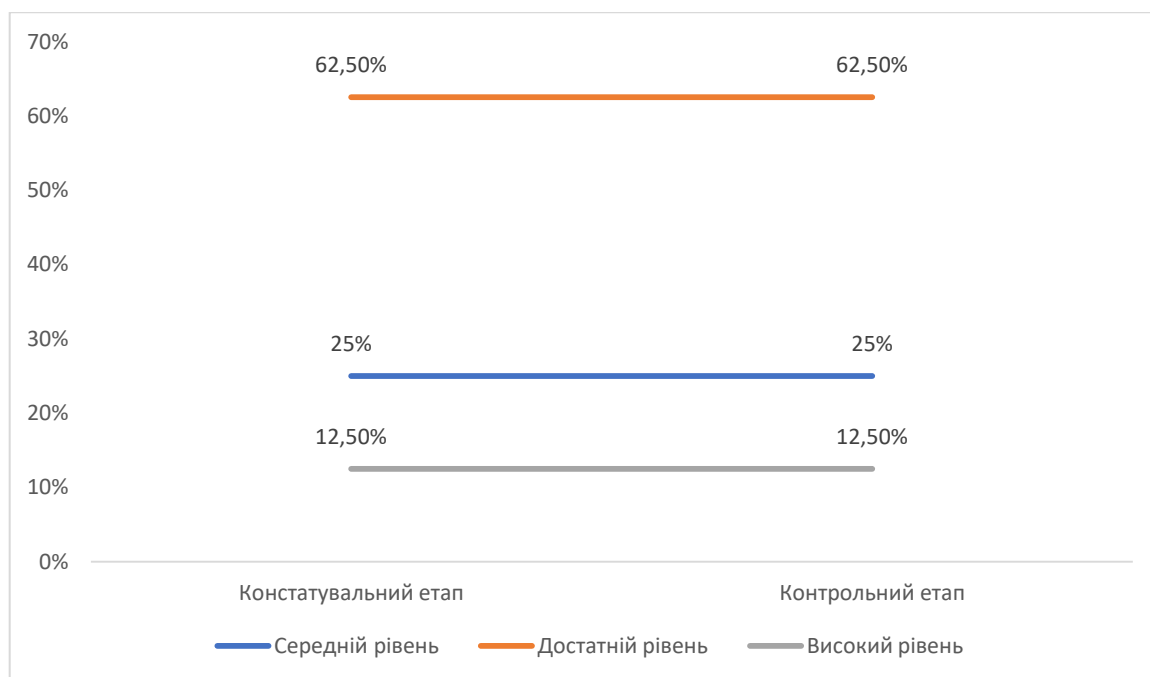

Рис. 2.6 Графік динаміки зміни рівнів сформованості компетентності вихователів контрольної групи з питань забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій (констатувальний та контрольний етапи експерименту)

Проведений аналіз ефективності підтверджує, що організована методична підтримка вихователів експериментальної групи на формувальному етапі була ефективною. Позитивна динаміка, зафіксована виключно в експериментальній групі, доводить, що застосований комплекс методичних заходів є дієвим засобом формування професійної компетентності вихователів у сфері забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій.

Висновки до другого розділу

Отже, в межах констатувального етапу експерименту було проведено діагностування поточного рівня сформованості компетентності вихователів щодо забезпечення безпеки дітей у кризових ситуаціях і виявлено, що в обох досліджуваних групах (експериментальній та контрольній) домінували середній та достатній рівні компетентності. Порівняльний аналіз результатів констатувального етапу експериментального дослідження підтвердив:

1) відсутність статистично значущих відмінностей між стартовими показниками експериментальної та контрольної груп, що забезпечило рівнозначність груп для проведення подальшого формувального впливу;

2) актуальність і необхідність розробки та впровадження системи методичної підтримки для вдосконалення професійної підготовки педагогів у сфері забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій.

З метою реалізації завдання формувального етапу експерименту були організовані методичні заходи, спрямовані на підвищення компетентності вихователів, при цьому був застосований комплексний, проблемно-діагностичний та практично орієнтований підхід. Ефективність методичної допомоги забезпечувалася через інтеграцію різних каналів сприйняття: аудіювання, візуальне сприйняття (перегляд відеоматеріалів) та кінетичне сприйняття (виконання практичних завдань). Методична підтримка охоплювала три ключові напрями (оперативне реагування на надзвичайні ситуації, надання домедичної

допомоги та психоемоційна підтримка вихованців) та актуалізувалися через різні форми (педагогічні ради, практикуми, лекція, мікротренінги).

На контрольному етапі експерименту була проведена перевірка ефективності застосованої системи методичної підтримки. В результаті перевірки в експериментальній групі зафіксовано позитивну динаміку (відбулося значне зменшення частки вихователів із середнім рівнем компетентності та суттєве зростання частки педагогів, які досягли достатнього рівня), при цьому у контрольній групі, де цілеспрямованого впливу не було, змін у співвідношенні рівнів компетентності не виявлено.

Результати експериментального дослідження підтвердили, що цілеспрямована, комплексна та практично орієнтована методична підтримка є дієвим засобом формування та підвищення професійної компетентності вихователів у сфері забезпечення безпеки дітей в умовах кризових ситуацій. Позитивна динаміка, зафіксована виключно в експериментальній групі, доводить, що застосований підхід забезпечив глибоке засвоєння матеріалу та формування стійких практичних навичок.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження були зроблені подані нижче висновки.

1. Методична підтримка вихователів визначається як системна і цілеспрямована діяльність, що сприяє професійному розвитку педагогів та підвищенню ефективності освітнього процесу. Вона реалізується через координацію роботи керівника, вихователя-методиста та самого педагога, з урахуванням принципів наукового підходу, мотиваційного стимулювання, діагностичного оцінювання та рефлексії. Для цього використовуються різноманітні форми роботи, які можуть бути традиційними чи інноваційними, а також індивідуальними чи груповими.

2. Ефективність методичної підтримки вихователів забезпечується через дотримання дидактичних принципів, створення сприятливого мотиваційного середовища та максимальної реалізації професійного потенціалу педагогів. До ключових умов належать розвиток комунікативних навичок, організація самостійної практичної діяльності, використання проблемно-діагностичного підходу та системного моніторингу, а також впровадження механізмів професійного стимулювання, наставництва та емплауерменту.

3. Безпека людини є комплексним явищем, що охоплює як фізичні, так і психологічні аспекти. Протилежним поняттям безпеці є небезпека, яка проявляється у формі кризових ситуацій – складного поєднання факторів, що порушують стабільність життєдіяльності особистості. Діяльність вихователя у таких умовах носить багатоплановий характер і включає оперативне реагування, організацію евакуаційних заходів, надання дітям психоемоційної підтримки та при необхідності – домедичної допомоги.

4. Забезпечення безпеки дітей у закладах дошкільної освіти Сполучених Штатів Америки, Австралії та Чехії є невід’ємною складовою професійної компетентності педагогів. Підвищення цієї компетентності здійснюється на трьох

рівнях: фінансовому - через державне фінансування підготовки та заходів безпеки, змістовному – шляхом включення обов’язкових тем у тренінги та навчальні програми, та регуляторному – через нормативне закріплення безперервного професійного розвитку педагогів.

5. У рамках констатувального етапу експериментальної частини дослідження було здійснено оцінку поточного рівня компетентності вихователів щодо забезпечення безпеки дітей у кризових ситуаціях. Результати показали, що в експериментальній та контрольній групах переважали середній та достатній рівні компетентності.

6. На формувальному етапі були проведені методичні заходи, спрямовані на підвищення професійної компетентності вихователів із використанням комплексного, проблемно-діагностичного та практично орієнтованого підходу. Методична підтримка охоплювала три ключові напрями: оперативне реагування, надання домедичної допомоги та психоемоційну підтримку дітей. Ефективність заходів, реалізованих у різноманітних формах, таких як педагогічні ради, практикуми, лекція та мікротренінги, забезпечувалася через залучення різних каналів сприйняття – аудіального, візуального та кінетичного.

7. Результати контрольного етапу засвідчили позитивні зміни в експериментальній групі. У цій групі спостерігалось істотне скорочення частки вихователів із середнім рівнем компетентності та одночасне збільшення числа педагогів, які досягли достатнього рівня. Відсутність подібних змін у контрольній групі підтвердила, що цілеспрямована, комплексна та практично орієнтована методична підтримка є ефективним засобом формування та підвищення професійної компетентності вихователів у сфері забезпечення безпеки дітей під час кризових ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алгоритм дій під час повітряної тривоги для ЗДО. Міністерство освіти і науки України, 2024. URL: <https://mon.gov.ua/news/alhorytm-dii-pid-chas-rovitrianoi-tryvohy-dlia-zdo> (дата звернення: 17.12.2024).
2. Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін.; наук. керівник О. Л. Кононко. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
3. Бадер С., Коваленко Т. Як оцінити рівень професійної компетентності вихователів, 2023. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10011592> (дата звернення: 18.11.2024).
4. Байер О. М., Батліна Л. В., Богуш А. М. та ін.; наук. кер. А. М. Богуш ; заг. ред. Л. В. Батліна. СВІТ ДИТИНСТВА. Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 200 с.
5. Базова серцево-легенева реанімація в дітей. Center for Medical Simulation, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bGOTwYqJ77U> (дата звернення: 12.12.2024).
6. Бібліотека медицини. Укуси комах. Перша допомога. 24.08.2017. URL: https://www.youtube.com/watch?v=u_WI8lT1X4k (дата звернення: 19.12.2024).
7. Беленька Г.В., Богініч О.Л., Вертугіна В.М. та ін.; наук. ред.: О.А. Половіна, І.В. Кондратець. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер. проекту О.П. Турунцев; авт. кол.: Мін. осв. і науки України, Київ. столич. ун-т ім. Б.Грінченка, 2025. 428 с.
8. Беленька Г. В., Коваленко О. В., Шинкар Т. Ю. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2020. № 72, т. 1. С. 33–39.

9. Березуцький В. В., Березуцька Н. Л., Богодист А. О. та ін. Безпека людини у сучасних умовах : монографія за заг. ред. проф. В. В. Березуцького. Харків : ФОП Мезіна В. В., 2018. 208 с.

10. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля”. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.

11. Богуш А.М., Березовська Л.І., Діхтяренко С.В., Маліновська Н.В., Найда Р.Г. За загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН України доктора педагогічних наук, професора А.М. Богуш. Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти: (колективна монографія). Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 296 с.

12. Богуш А. М. Вихователь-методист закладу дошкільної освіти: компетентнісно-професійна парадигма сучасного фахівця. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, 2022, вип. 2 (139), С. 13–21.

13. Богуш Алла. Методична робота в закладах дошкільної освіти : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 200 с.

14. Волинець К. І. Методичний супровід творчої діяльності вихователя в умовах закладу дошкільної освіти. Інноваційна педагогіка, 2022. Вип. 44, т. 1. С. 105–110.

15. Воронов В.А., Ковальчук К.В., Піканова Н.В., Рейпольська О.Д., Сисоєва С.О., Станкевич К.Ю. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування. Education & Care». Київ: ФОП В.Б. Ференець, 2021. – 130 с.

16. Гавриш Н. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О. та ін. за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

17. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р.: Вінниця, 2018. С. 135-145.

18. Гусак Л. Є., Гордієнко Ю. А., Микитюк І. О. Професійна компетентність магістра як майбутнього викладача. Наука і техніка сьогодні, 2023. № 9(23). С. 305–319.

19. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

20. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Як самому навчитися надавати домедичну допомогу постраждалому. Наукові перспективи, 2021. № 11 (17). С. 454–467.

21. Довженко Т. О., Небитова І. А., Шищенко В. О. Роль менторства у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Теорія та методика навчання та виховання, 2021. № 51. С. 77–87.

22. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

23. Закон України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. Кодекс цивільного захисту України. Верховна Рада України, 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 19.12.2024).

24. Закон України від 06.06.2024 №3788-IX «Про дошкільну освіту». Верховна Рада України, 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> (дата звернення: 28.12.2024).

25. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081-VI. Київ, 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text> (дата звернення: 19.12.2024)

26. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту». Верховна Рада України, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.12.2024).

27. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
28. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2023. 210 с.
29. Карпенко О. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 192 с.
30. Кісарчук З. Г., Омельченко Я. М., Лазос Г. П., Литвиненко Л. І., Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: метод. посіб. К.: ТОВ «Видавництво “Логос”», 2015. 207 с.
31. Коваленко О. В. Діагностування педагогів як основна засада методичного супроводу організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2021. № 36 (2). С. 77–82.
32. Кожушко С. Взаємодія як філософське й психологічне поняття. Освіта регіону, 2013. URL: <https://en.wiktionary.org/wiki/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F> (дата звернення: 31.05.2025).
33. Корнєєва О. Л. Організація методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Слов'янськ, 2012. 307 с.
34. Косенчук О. Г., Стягунова О. О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2023. Вип. 1(105). С. 90- 101.
35. Крутій К. Л. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 244 с.
36. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL:

<https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikacii-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)

37. Лазоренко Б. П. Навчально-методичний супровід опанування курсантами-психологами стресових станів: засоби само- та взаємодопомоги. Наукові студії із соціальної та політичної психології, 2022. Вип. 46(49). С. 159–167.

38. Левченко О. Г., Землянська О. В., Праховнік Н. А., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник для студентів спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій: КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 267.

39. Лист № 1/9-318 від 03.07.2002. «Про рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної педагогічної освіти». Міністерство освіти і науки України, 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-318290-02#Text> (дата звернення: 19.12.2024)

40. Ліннік, О. О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу. Наукові записки РДГУ, 2017. Вип. 17(60). С. 19–22.

41. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку “Про себе треба знати, про себе треба дбати”. 3-тє видання зі змінами. Тернопіль : Мандрівець, 2024. 116 с.

42. Лукащук-Федик, С.В., Бадюк, Р.А., Циквас, Р.С. Валеологія: Навчальний посібник. Тернопіль, 2006: Економічна думка. 194 с.

43. Макаренко С. Науково-методичний супровід як провідна технологія методичної роботи на шляху до Нової української школи. International Journal of Innovative Technologies in Social Science, 2018. № 6(10). С. 8–16

44. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посібн. Вінниця: 2018. 196 с.

45. Міщенко С. Г. Методичний супровід професійного зростання викладача. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія», 2016. № 2 (12). С. 238–243.

46. Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).

47. Моргун О. О. Тести для перевірки знань немедичних працівників механізму надання домедичної допомоги постраждалим: метод. посіб. Чернігів: Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД Чернігівської області, 2019. 20 с.

48. Мороз-Рекотова Л. С. Сучасні педагогічні технології навчання як засіб формування професійно-комунікативної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/337313453_SUCASNI_PEDAGOGICNI_TEHNOLOGII_NAVCANNA_AK_ZASIB_FORMUVANNA_PROFESIINO-KOMUNIKATIVNOI_KULTURI_MAJBUTNIH_VIHOVATELIV_ZAKLADIV_DOSKILNOI_OSVITI (дата звернення: 19.12.2024).

49. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2010. 384 с.

50. Надання першої допомоги при отруєнні небезпечними хімічними речовинами. Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Харківської області, 2024. URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/kh/video/nadannia-persoyi-dopomogi-pri-otrujenni-nebezpecnimi-ximicnimi-recovinami> (дата звернення: 19.12.2024).

51. Найда Р.Г. Підготовка майбутніх вихователів до методичної роботи у закладі дошкільної освіти: навчально-методичний посібник для здобувачів освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 132 с.

52. Наказ від 12.01.2021 №33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти, нова редакція».

Міністерство науки і освіти України. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 19.12.2024).

53. Наказ від 04.03.2025 № 407 «Про затвердження методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості дошкільної освіти». Міністерство освіти і науки України, 2025. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Metodichni_rekomendacii_VSZYAO_ZDO-2025.pdf (дата звернення: 19.10.2025).

54. Наказ від 15 серпня 2016 р. «Про затвердження правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України». Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1229-16> (дата звернення: 12.12.2024)

55. Наказ від 24 березня 2016 р. № 234 «Про затвердження санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів». Міністерство охорони здоров'я України, 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16> (дата звернення: 19.12.2024).

56. Наказ від 26 грудня 2017 р. № 1669 «Про затвердження положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18> (дата звернення: 12.12.2024).

57. Наказ від 09.03.2022 № 441 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах». Міністерство охорони здоров'я України, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n36> (дата звернення: 12.12.2024).

58. Наказ від 19.10.2021 р. № 755-21 «Про затвердження професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти". Міністерство економіки

України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 12.12.2024).

59. Наказ від 28.09.2021 р. № 620-21 «Про затвердження професійного стандарту "Керівник (директор) закладу дошкільної освіти». Міністерство економіки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 19.12.2024).

60. Наказ від 07.06.2023 № 702 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні». Міністерство освіти і науки України, 2023. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-shodo-zabezpechennya-bezperernosti-navchannya-ta-rozvitku-ditej-doshkilnogo-viku-v-umovah-krizi-v-uk> (дата звернення: 19.12.2024)

61. Ніколаєску І. О. Науково-методичний супровід професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Наукові записки Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, 2016. Вип. 3 (30). С. 35–42

62. Освітні програми для використання в дошкільних закладах у 2024/2025 навчальному році. Педрада, 2025. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/191-osvtn-programi-dlya-vikoristannya-v-doshklnih-zakladah-u-20162017-navchalnomu-rots> (дата звернення: 18.12.2025).

63. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (22-23 лютого 2018 року, м. Суми). Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 428 с.

64. План реагування на надзвичайні ситуації для закладів дошкільної освіти. Український інститут розвитку освіти, 2022. URL: <https://uied.org.ua/wp->

content/uploads/2022/04/ministerstvo_osvity_i_nauky_ukrayiny_2-5.pdf-1.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

65. Перша допомога: зупинка кровотечі. Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=e2pqnvJIJE0> (дата звернення: 19.12.2024).

66. Перша допомога: опіки. Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xCIVnK-m-UU> (дата звернення: 19.12.2024).

67. Перша допомога при травмах ока, живота та переломах. Інструкція від тренерки FAST. Ранок Вдома, 2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p1_DEGBoATl (дата звернення: 19.12.2024).

68. Перша допомога: серцево-легенева реанімація. 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0tE9-VdOnsY> (дата звернення: 19.12.2024).

69. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024).

70. Петрочко Ж. Благополуччя та безпека дитини: сучасне тлумачення понять і їх функціональний контекст. *Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo*. 2021. Вип. 1. С. 46–60.

71. Постанова від 29.07.2020 № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників». Кабінет Міністрів України, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.12.2024).

72. Постанова від 28 лютого 2018 р. № 151»Про затвердження технічного регламенту безпечності іграшок». Кабінет Міністрів України, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151-2018-%D0%BF> (дата звернення: 12.08.2025).

73. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

74. Романовська Л. І. Праксеологічний підхід: теоретико-методологічні аспекти. Інноваційна педагогіка, 2020. Вип. 25, т. 2. С. 155–157.

75. Скрипник Н. І. Методична робота в дошкільній освіті : навчально-методичний посібник. МОН України, Уманський держ. Пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т дошкільної та спец. освіти. Умань : Візаві, 2019. 108 с.

76. Словник української мови. Словник ua, 2005. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9> (дата звернення: 19.12.2024).

77. Словник української мови. Словник ua, 2005. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%9A%D0%90> (дата звернення: 19.12.2024).

78. Служба освітнього омбудсмена України. Вміст невідкладного евакуаційного рюкзака для класу/групи, закладу освіти та дитини. Служба освітнього омбудсмена України, 2022. URL: <https://eo.gov.ua/vmist-nevidkladnoho-evakuatsiynoho-riukzaka-dlia-klasu-hrupy-zakladu-osvity-ta-dytyny/2022/02/22/> (дата звернення: 18.11.2024).

79. Слюсаревський М. М., Найдьонова Л. А., Титаренко Т. М., Татенко В. О., Горностай П. П., Кочубейник О. М., Лазоренко Б. П. Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін: реферативний опис роботи. Київ: Талком, 2020. 318 с.

80. Стягунова О. О. Науково-методичний супровід професійного зростання педагога дошкільної галузі в системі післядипломної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: матеріали міжрегіон. наук.-практ. інтернет-конф. Краматорськ : Донецький ОППО, 2020. С. 134-138.

81. Стягунова О. Планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників: брошура до Типової програми підвищення

кваліфікації керівників і педагогічних працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ: УІРО, 2023. 13с.

82. Терещенко І. Міське методичне об'єднання – навчаємо неформально. Методист, 2019. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/758292> (дата звернення: 19.12.2024).

83. Тест «Психологічна компетентність педагога». 2023. URL: https://s3f6ac4b00649b1cf.jimcontent.com/download/version/1490715478/module/13179947725/name/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_3_%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

84. Тихий В. П. Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види. Вісник Національної академії правових наук України, 2016. № 2 (85). С.31-47.

85. Харченко Н. Правові засади формування компетенцій із домедичної допомоги в педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. Нова педагогічна думка, 2020. № 3 (103). С. 153–158.

86. Феднова, І. М. Система методичної роботи закладів дошкільної освіти як платформа із забезпечення розвитку готовності вихователів до просвітницько-консультативної діяльності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 2020. Вип. 57. С. 131–139.

87. Фісун О. В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи, 2010. Вип. 34. С. 133-139.

88. Форми методичної роботи. Освітня платформа, 2021. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2264-formy-metod-roboty> (дата звернення: 19.12.2024).

89. Ченчева О.О., Геращенко С.М., Фірсов С.А., Губачов О.І. Особливості навчання цивільного населення навичкам надання домедичної допомоги під час бойових дій. Системи управління, навігації та зв'язку, 2022. № 2. С. 120–123.

90. Чепіль М. Безпека життєдіяльності вихователів закладів дошкільної освіти: виклики сьогодення. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка», 2022. Вип. 14(46). С. 56–62.

91. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 73 с.

92. Шиманська Г. Шість алгоритмів дій у разі повітряної тривоги під час режимних моментів. Практика управління закладом дошкільної освіти, 2023. URL: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10009524> (дата звернення: 17.12.2024).

93. Щербакова К. Й., Макаренко Л. В. Формування навичок безпеки життя в контексті самореалізації особистості дошкільника. Педагогічний дискурс, 2012. Вип. 13. С. 414 -417.

94. Юровська В.В. Ефективність методів адміністративного права: поняття та критерії оцінювання. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2017. № 6.С. 150–155.

95. Як правильно надавати допомогу при ураженні струмом? Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cDimAPYNOPc> (дата звернення: 19.12.2024).

96. Ясінська Н.В. Сучасна наука про проєктування індивідуальної освітньої траєкторії педагога в системі неперервної освіти. Науково-методичний журнал "Педагогічний пошук", 2022. № 2/2022. С.49–53.

97. National Association for the Education of Young Children (NAEYC). Professional Standards and Competencies for Early Childhood Educators: A Position Statement Held on Behalf of the Early Childhood Education Profession. Adopted by the NAEYC National Governing Board, November 2019. URL: https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/standards_and_competencies_ps.pdf (дата звернення: 19.12.2024).

98. Australian Institute for Teaching and School Leadership (AITSL). Australian Professional Standards for Teachers. 2011. URL: <https://www.aitsl.edu.au/docs/default-source/national-policy-framework/australian-professional-standards-for-teachers.pdf> (дата звернення: 19.12.2024).

99. Clare, Jason; Walsh, Jess. Early education and care services to close from 5pm a few times a year for mandatory safety training : Joint Media Release . Jason Clare, Jess Walsh ; Australian Government Department of Education, 2025. URL: <https://ministers.education.gov.au/clare/early-education-and-care-services-close-5pm-few-times-year-mandatory-safety-training> (дата звернення: 02.12.2025).

100. Národní soustava kvalifikací (NSK). Child Care Provider in a Children's Group (code: 69-073-M).2021. URL: <https://www.narodnikvalifikace.cz/en-us/qualification-2054> (дата звернення: 19.12.2024).

101. U.S. Department of Health and Human Services. Staff Qualifications and Required Training. ChildCare.gov, 2020. URL: <https://childcare.gov/consumer-education/regulated-child-care/staff-qualifications-and-required-training#:~:text=Each%20state%20and%20territory%20sets%20minimum%20education,child%20care%20home%20provider%2C%20and%20so%20on> (дата звернення: 02.12.2025).

Додаток А
Тест «Психологічна компетентність педагога» [83]

ТЕСТ
«ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА»

Дата складання тесту: _____
Прізвище, ім'я та по батькові особи, яка проходить
тест: _____

*

**Результати тестів будуть повідомлені кожному учаснику тестування особисто, ці результати будуть використані в межах експериментальної частини магістерської кваліфікаційної роботи студентки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на тему «Методична підтримка вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій».*

Використані джерела:

Тест «Психологічна компетентність педагога». 2023. URL: https://s3f6ac4b00649b1cf.jimcontent.com/download/version/1490715478/module/13179947725/name/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_3_%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

Інструкція

Час виконання тесту: 20 хвилин після оголошення про початок тестування.

В оголошенні про початок тестування обов'язково зазначається точний час (наприклад, 13 45).

За 3 хвилини до закінчення тестування оголошується про закінчення тестування через 3 хвилини.

Через 3 хвилини після оголошення про закінчення тестування учасники тестування повинні здати свої заповнені тести.

Результати тестування будуть індивідуально повідомлені кожному учаснику тестування через 1 годину після закінчення тестування.

Дайте відповідь на запитання чи ствердження – «так» чи «ні» (відмітьте знаком «+» обрану відповідь).

Під час тестування забороняється користуватися будь-якими допоміжними матеріалами або спілкуватися з іншими учасниками тестування.

1. Що старша дитина, то важливіші для неї слова, знаки уваги й підтримка дорослих?

о Так

о Ні

2. У дітей зароджуються комплекси, коли їх з кимось порівнюють?

о Так

о Ні

3. Емоції дорослих, незалежно від їхньої волі, бажань, впливають на стан дітей, передаються їм, викликаючи відповідну реакцію?

о Так

о Ні

4. Підкреслюючи помилки дитини, ми тим самим рятуємо її від них?

о Так

о Ні

5. Негативна оцінка не шкодить благополуччю дитини?

о Так

о Ні

6. Дітей необхідно виховувати суворо, щоб вони вирости нормальними людьми?

о Так

о Ні

7. Дитина ніколи не повинна забувати про те, що дорослі – старші, освіченіші, розумніші?

о Так

о Ні

8. Дитина, оточена турботою й увагою, – не обтяжена неприємними переживаннями тривоги й страху?

o Так

o Ні

9. Негативні реакції дітей необхідно зупиняти для їхнього ж блага?

o Так

o Ні

10. Дітей не повинні цікавити емоції та внутрішні переживання дорослих?

o Так

o Ні

11. Якщо дитина не хоче, її завжди можна змусити?

o Так

o Ні

12. Дітей потрібно вчити, спираючись на приклади слухняності?

o Так

o Ні

13. Дитині будь-якого віку для емоційного благополуччя необхідні дотик, жести, погляд, які виражають любов і схвалення дорослих?

o Так

o Ні

14. Дитина постійно повинна бути предметом симпатії й уваги?

o Так

o Ні

15. Якщо дитина щось робить, вона повинна постійно усвідомлювати, добре чи погано вона чинить з погляду дорослого?

o Так

o Ні

16. Спільна діяльність із дітьми (спів, малювання, творча робота) – означає бути з ними «на рівних»?

☐ Так

☐ Ні

17. Неслухняними бувають діти, які не звикли до слова «треба»?

☐ Так

☐ Ні

18. Примусові методи примножують порушення прав особистості й небажані форми поведінки?

☐ Так

☐ Ні

19. Я ніколи не примушую дітей робити щось проти їхньої волі.

☐ Так

☐ Ні

20. Дитина не боїться помилок і невдач, якщо знає, що дорослі її розуміють?

☐ Так

☐ Ні

21. Я ніколи не кричу на дітей.

☐ Так

☐ Ні

22. Я ніколи не говорю дітям «Я не маю часу», «Відчепись», коли вони ставлять мені запитання.

☐ Так

☐ Ні

23. Якщо у дитини виникли труднощі в чомусь, його завжди можна переключити на інше?

☐ Так

☐ Ні

24. У мене ніколи не виникає почуття тривоги під час спілкування з вихованцями.

о Так

о Ні

25. Не потрібно нав'язувати дітям того, чого вони не хочуть, краще подумати, що сам робиш не так?

о Так

о Ні

26. Дитина завжди права, неправим може бути тільки дорослий?

о Так

о Ні

27. Я ніколи не роблю зауважень дітям у жорсткій і грубій формі.

о Так

о Ні

28. У дітей ніколи не буває правильних або неправильних вчинків, вони завжди проявляють себе так, як можуть або хочуть?

о Так

о Ні

Додаток Б
Тест для перевірки знань немедичних працівників з механізму надання
домедичної допомоги постраждалим [47].

ТЕСТ
ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ НЕМЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ З
МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ПОСТРАЖДАЛИМ

Дата складання тесту: _____

Прізвище, ім'я та по батькові особи, яка проходить
тест: _____

*

**Результати тестів будуть повідомлені кожному учаснику тестування особисто, ці результати будуть використані в межах експериментальної частини магістерської кваліфікаційної роботи студентки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на тему «Методична підтримка вихователів з питань безпеки дітей в умовах кризових ситуацій».*

Використані джерела:

Моргун О. О. Тести для перевірки знань немедичних працівників механізму надання домедичної допомоги постраждалим: метод. посіб. Чернігів: Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД Чернігівської області, 2019. 20 с.

Інструкція

Час виконання тесту: 20 хвилин після оголошення про початок тестування.

В оголошенні про початок тестування обов'язково зазначається точний час (наприклад, 13 45).

За 3 хвилини до закінчення тестування оголошується про закінчення тестування через 3 хвилини.

Через 3 хвилини після оголошення про закінчення тестування учасники тестування повинні здати свої заповнені тести.

Результати тестування будуть індивідуально повідомлені кожному учаснику тестування через 1 годину після закінчення тестування.

Оберіть одну правильну відповідь на кожне питання та підкресліть правильну відповідь.

Під час тестування забороняється користуватися будь-якими допоміжними матеріалами або спілкуватися з іншими учасниками тестування.

1. Який норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події за зверненнями, що належать до категорії екстрених у містах:

а)	10 хвилин
б)	20 хвилин
в)	30 хвилин

2. Який норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події за зверненнями, що належать до категорії екстрених поза межами міста:

а)	20 хвилин
б)	30 хвилин
в)	45 хвилин

3. Чи можуть змінюватись нормативи прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події:

а)	не можуть
б)	можуть бути перевищені в залежності від метеорологічних умов, сезонних особливостей, епідеміологічної ситуації та стану доріг, але не більше ніж на 10 хвилин
в)	можуть бути перевищені в залежності від метеорологічних умов, сезонних особливостей, епідеміологічної ситуації та стану доріг, але не більше ніж на 30 хвилин

4. Яке положення потрібно надати постраждалому при підозрі на серцевий напад:

а)	перемістити постраждалого на спину
б)	Перевернути на лівий бік
в)	Ні в якому разі не чіпати

5. Який препарат потрібно дати постраждалому при підозрі на серцевий напад:

а)	Дати розжувати таблетку аспірину за умови відсутності у нього алергічної реакції
б)	Дати препарат корвалол незалежно від прийому інших препаратів
в)	Ні в якому разі нічого не давати

6. У якому співвідношенні натискань на грудну клітину та штучних вдихів проводиться серцево-легенева реанімація:

а)	30 натискань на грудну клітину, 2 штучних вдихи
б)	15 натискань на грудну клітину, 2 штучних вдихи
в)	5 натискань на грудну клітину, 1 штучний вдих

7. При проведенні серцево-легеневої реанімації глибина натискань на грудну клітину повинна бути:

а)	Не менша 5 см (не більше 6 см)
б)	Не менша 4 см (не більше 5 см)
в)	Не менша 1 см (не більше 3 см)

8. Яка повинна бути частота натискань на грудну клітину при проведенні серцево-легеневої реанімації:

а)	100 натискань, але не більше 120
б)	60 натискань, але не більше 80
в)	70 натискань, але не більше 90

9. В яких випадках припиняється проведення серцево-легеневої реанімації:

а)	Через 5 хвилини після початку проведення
б)	Після прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги
в)	Після того як у постраждалого запав язик

10. При проведенні серцево-легеневої реанімації виконання 2 вдихів повинно тривати:

а)	Не більше 5 секунд
б)	Не більше 15 секунд
в)	Не більше 30 секунд

11. При проведенні серцево-легеневої реанімації:

а)	Лише через засоби захисту, у разі їх відсутності проводити спостереження за постраждалим
б)	Можна проводити без засобів захисту
в)	При відсутності засобів захисту можна не виконувати штучне дихання, а проводити тільки натискання на грудну клітину

12. Ознака травми грудної клітини з підозрою на внутрішню кровотечу є часте дихання з частотою:

а)	Більше 20 вдихів за хвилину
б)	Більше 30 вдихів за хвилину
в)	Більше 40 вдихів за хвилину

13. Яке положення потрібно надати постраждалому при підозрі на інсульт:

а)	Надати постраждалому горизонтальне положення, підвести голову та плечі
б)	Надати напівсидячи положення піднявши коліна до грудей
в)	Ні в якому разі не чіпати постраждалого

14. Чи можна давати постраждалому при підозрі на інсульт їсти та пити:

а)	Не можна ні в якому разі
б)	Можна тільки пити
в)	Прийняття їжі та пиття не впливає на стан постраждалого при підозрі на інсульт

15. Які ознаки артеріальної кровотечі:

а)	Швидка та значна кровотеча, при цьому кров б'є фонтаном
б)	Кров повільно витікає з рани
в)	Кров сочиться з рани

16. Які ознаки венозної кровотечі:

а)	Швидка та значна кровотеча, при цьому кров б'є фонтаном
б)	Кров безперервно витікає з рани, темно-червоного кольору
в)	Кров сочиться з рани

17. Чи потрібно звільняти затиснуту під завалами частину тіла (ногу):

а)	Потрібно звільнити, якщо з моменту стиснення пройшло менше 10 хвилин
б)	Звільнити в будь якому разі
в)	Не звільняти до приїзду швидкої ні в якому разі

18. Яка послідовність дій при повній обструкції дихальних шляхів:

а)	Змусити постраждалого кашляти
б)	Нанести п'ять ударів по спині, якщо обструкції дихальних шляхів не усунена виконати п'ять абдомінальних поштовхів
в)	Викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги та постійно наглядати за постраждалим

19. Які першочергові дії по наданню допомоги постраждалому з опіками першого і (або) другого ступеня:

а)	Охолодити місце опіку прохолодною водою
б)	Проколоти пухирі і змастити гелем
в)	Накрити місце опіку чистою (стерильною) серветкою ні в якому разі не охолоджуючи

20. Які першочергові дії по наданню допомоги постраждалому з опіками третього і (або) четвертого ступеня:

а)	Охолодити місце опіку прохолодною водою
б)	Проколоти пухирі і змастити гелем
в)	Накрити місце опіку чистою (стерильною) серветкою ні в якому разі не охолоджуючи

Додаток В
Мотиваційна промова для вихователів
приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА-СІМЕЙКА»
на тему «Домедична допомога – обов'язок, що рятує життя»

Шановні колеги!

Сьогодні ми живемо в час, коли поняття «безпека» набуло для нас нового, особливо глибокого змісту. Україна щодня стикається з викликами війни – і в цих умовах наші діти, наші родини, наші вихованці потребують не лише турботи й любові, а й нашої готовності діяти спокійно, впевнено й професійно у разі небезпеки.

Домедична допомога – це не просто набір дій або технічних навичок. Це здатність врятувати життя ще до прибуття лікаря, це вміння не розгубитися, коли рахунок іде на секунди. За статистикою, кожна п'ята людина, яка загинула внаслідок нещасного випадку, могла б вижити, якби поруч знайшовся хтось, хто вмів би надати своєчасну домедичну допомогу. Уявімо, що серед тих 20% могла бути дитина – хтось із наших вихованців. Саме це усвідомлення дає справжній сенс нашій підготовці.

Наш професійний обов'язок – бути не лише вихователями, а й захисниками дитинства, людьми, які володіють знаннями й навичками, що можуть врятувати маленьке життя у критичний момент. Бо домедична допомога – це прояв найвищої людяності, це дія, продиктована любов'ю й відповідальністю.

Підвищення кваліфікації з домедичної допомоги – не формальність, не галочка в плані роботи. Це інвестиція у власну впевненість, у безпеку дітей, у майбутнє.

Коли ми вчимося надавати допомогу, ми вчимося не боятися. Ми вчимося діяти. А дія – це те, що сьогодні тримає Україну.

Тому я закликаю кожного з вас ставитися до навчання з домедичної допомоги як до місії, що має глибокий гуманний зміст. Кожна відпрацьована дія, кожна

секунда практики – це ще один крок до того, щоб одного дня хтось із нас зміг сказати: «Я врятував життя».

Нехай ця думка стане нашою спільною мотивацією, нашим внутрішнім орієнтиром і моральним обов'язком. Бо бути вихователем – це не просто навчати й піклуватися. Бути вихователем – означає бути готовим рятувати.

Додаток Г

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Надання серцево-легеневої реанімації дітям та дорослим у закладі дошкільної освіти»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Надання серцево-легеневої реанімації дітям та дорослим у закладі дошкільної освіти».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів з серцево-легеневої реанімації.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (проведення серцево-легеневої реанімації).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму проведення серцево-легеневої реанімації;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії при серцево-легеневої реанімації;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3.Базова серцево-легенева реанімація в дітей. Center for Medical Simulation, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bGOTwYqJ77U> (дата звернення: 12.12.2024).

4. Перша допомога: серцево-легенева реанімація. 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0tE9-VdOnsY> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички серцево-легеневої реанімації	Ділова гра «Серцево-легенева реанімація постраждалого»: 1) ознайомлення з алгоритмом серцево-легеневої реанімації; 2) моделювання ситуацій у групах; 3) практичне відпрацювання дій; 4) обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія – це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток Д

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Зупинка кровотеч різного типу: алгоритм дій педагога»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Зупинка кровотеч різного типу: алгоритм дій педагога».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів із зупинки кровотеч різного типу.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (зупинка кровотеч різного типу).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму зупинки кровотеч різного типу;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії при зупинці кровотеч різного типу;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у закладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Перша допомога: зупинка кровотечі. Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=e2pqnvJIJE0> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички зупинки кровотеч різного типу	Ділова гра «Зупинка кровотеч різного типу: алгоритм дій педагога»: - ознайомлення з алгоритмом зупинки кровотеч різного типу: алгоритм дій педагога; - моделювання ситуацій у групах; - практичне відпрацювання дій; - обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія – це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток Е

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Дії вихователя при травмах та електротравмах: забезпечення безпеки і перша допомога»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Дії вихователя при травмах та електротравмах: забезпечення безпеки і перша допомога».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів при травмах та електротравмах.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (дії вихователя при травмах та електротравмах).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму дій при травмах та електротравмах;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії при травмах та електротравмах;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Перша допомога при травмах ока, живота та переломах. Інструкція від тренерки FAST. Ранок Вдома, 2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p1_DEGBoATi (дата звернення: 19.12.2024).

4. Як правильно надавати допомогу при ураженні струмом? Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cDimAPYNOPc> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички дій вихователя при травмах та електротравмах	Ділова гра «Дії вихователя при травмах та електротравмах» ▪ ознайомлення з алгоритмом дій вихователя при травмах та електротравмах; ▪ моделювання ситуацій у групах; ▪ практичне відпрацювання дій; ▪ обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія –це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток Є

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Алгоритм допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Алгоритм допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів при травмах та електротравмах.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (дії вихователя при травмах та електротравмах).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії щодо допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Перша допомога: дихальна непрхідність. Товариство Червоного Хреста України, 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iQrVZBuqfdk> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати дії при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей	Ділова гра «Алгоритм допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей» ▪ ознайомлення з алгоритмом допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів у дітей; ▪ моделювання ситуацій у групах; ▪ практичне відпрацювання дій; ▪ обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія – це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток Ж

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Перша допомога при термічних опіках у дітей»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Перша допомога при термічних опіках у дітей».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів при термічних опіках у дітей.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (перша допомога при термічних опіках у дітей).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму допомоги при термічних опіках у дітей;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії щодо допомоги при термічних опіках у дітей;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у закладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Перша допомога: опіки. Товариство Червоного Хреста України, 2023.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xCIVnK-m-UU> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички дій при термічних опіках у дітей	Ділова гра «Перша допомога при термічних опіках у дітей» - ознайомлення з алгоритмом допомоги при термічних опіках у дітей; - моделювання ситуацій у групах; - практичне відпрацювання дій; - обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія –це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток К

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Дії педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Дії педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів при підозрі на отруєння невідомими речовинами.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (дії педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму при підозрі на отруєння невідомими речовинами;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії при підозрі на отруєння невідомими речовинами;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Надання першої допомоги при отруєнні небезпечними хімічними речовинами. Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Харківської області, 2024. URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/kh/video/nadannia-persoyi-dopomogi-pri-otrujenni-nebezpecnimi-ximicnimi-recovinami> (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички дій педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами	Ділова гра «Дії педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами» ▪ ознайомлення з алгоритмом дій педагога при підозрі на отруєння невідомими речовинами; ▪ моделювання ситуацій у групах; ▪ практичне відпрацювання дій; ▪ обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія –це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток Л

План-конспект практикуму для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Укуси комах і тварин: безпечні та своєчасні дії вихователя»

План-конспект практикуму

Тема практикуму: «Укуси комах і тварин: безпечні та своєчасні дії вихователя».

Мета практикуму: підвищити компетентність педагогів при укусах комах і тварин.

Завдання:

1. Актуалізувати знання алгоритмів дій при невідкладних станах.
2. Відпрацювати практичні навички надання домедичної допомоги (безпечні та своєчасні дії вихователя при укусах комах і тварин:).
3. Розвивати впевненість, самоконтроль і здатність до командної взаємодії в умовах стресу.

Очікувані результати:

- 1) вихователі демонструють знання алгоритму дій при укусах комах і тварин;
- 2) учасники впевнено відтворюють практичні дії при укусах комах і тварин;
- 3) формується готовність до дій у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Гудзевич Л.С. Форми та методи навчання студентів домедичної допомоги. Сучасні проблеми біологічної науки та методика її викладання у

зкладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2017-2018 н.р. Вінниця, 2018. С. 135-145.

2. Долгий М.М., Дрозденко Н.В., Кушнір В.А., Макаренко А.М., Стрюк М.П. Розробка комплексної методології навчання рятувальників ДСНС України з домедичної допомоги. Наукові перспективи, 2021. № 4 (10). С. 293–308.

3. Бібліотека медицини. Укуси комах. Перша допомога. 24.08.2017. URL: https://www.youtube.com/watch?v=u_WI8lT1X4k (дата звернення: 19.12.2024).

План

Етап	Мета етапу	Зміст діяльності	Методи, форми роботи
I. Організаційно-мотиваційний	Налаштувати учасників на активну роботу, створити мотиваційний настрій	Вступне слово ведучого. Обговорення значення професійної готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.	Мотиваційна бесіда, емоційне звернення, коротка дискусія
II. Інформаційно-аналітичний	Актуалізувати знання учасників, продемонструвати приклади правильних дій	Перегляд відео з актуальних питань домедичної допомоги. Колективне обговорення побаченого.	Відеоперегляд, евристична бесіда
III. Практичний блок	Відпрацювати навички дій педагога при укусах комах і тварин	Ділова гра «Укуси комах і тварин: безпечні та своєчасні дії вихователя» ▪ ознайомлення з алгоритмом дій при укусах комах і тварин; ▪ моделювання ситуацій у групах; ▪ практичне відпрацювання дій; ▪ обговорення помилок і правильних рішень	Ділова гра, інструктаж, групова робота, практичне тренування
IV. Рефлексивно-підсумковий	Узагальнити набуті знання та навички, викликати усвідомлення значення практикуму	Рефлексія учасників («Що я відчував(ла)? Чи зміг(ла) б діяти у реальній ситуації?»). Підсумкове слово ведучого: «Кожна відпрацьована дія – це можливість урятувати життя».	Рефлексивна бесіда, колективне обговорення, самооцінювання

Додаток М

План-конспект лекції для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Перша психологічна допомога дітям і дорослим в умовах кризових ситуацій»

План-конспект лекції

Тема лекції: «Перша психологічна допомога дітям і дорослим в умовах кризових ситуацій».

Мета: формування у педагогів цілісного уявлення про сутність, принципи, алгоритм та практичні інструменти надання першої психологічної допомоги (надалі – ППД) дітям і дорослим в умовах кризових ситуацій

Завдання:

- 1) розкрити зміст поняття «перша психологічна допомога», її значення та ключові характеристики;
- 2) ознайомити з етапами ППД: контакт, безпека, оцінка потреб, стабілізація, перенаправлення до ресурсів;
- 3) проаналізувати вимоги та заборони під час надання ППД, підкреслити професійну етику та коректні форми підтримки;
- 4) охарактеризувати ментальну допомогу за Моше Фархі (Р-І – З -У);
- 5) охарактеризувати протокол ППД в гострих стресових ситуаціях (О. Гершанов);
- 6) показати специфіку надання ППД дітям різного віку, ознаки стресових реакцій та потребу індивідуалізації підтримки;
- 7) розкрити роль педагога у роботі з дитиною, що пережила травму, а також важливість гри як ресурсу відновлення;

Очікувані результати:

Після лекції вихователя зможуть:

- 1) пояснити, що таке перша психологічна допомога та в яких ситуаціях вона надається;
- 2) назвати та описати етапи ППД, їхню логіку та послідовність;
- 3) застосовувати базові правила та вимоги у спілкуванні з людьми, які пережили стресову подію;
- 4) уникати типових помилок, заборонених фраз, недоцільних дій;
- 5) оперувати протоколом Гершанова та техніками ментальної стабілізації за Фархі;
- 6) розпізнавати вікові реакції дитини на травму та визначати, коли необхідна ППД;
- 7) оцінити власну роль як педагога у формуванні безпечного емоційного середовища.

Список використаних джерел

- 1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psiologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psiologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)
3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)
- 4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

Вступна частина (мотиваційно-організаційний етап)

1. Актуальність теми (значення психологічної підтримки в умовах воєнного стану, надзвичайних та стресових ситуацій; зростання потреби у ППД у педагогічному середовищі; роль педагога як першої ланки допомоги).

II. Основна частина (викладення базового матеріалу)

1. Поняття «перша психологічна допомога» (коротке визначення; відмінності між ППД і професійною психотерапією; кому і коли надається ППД).

2. Етапи надання першої психологічної допомоги (контакт і встановлення стосунку, забезпечення безпеки та фізичного комфорту, оцінка потреб і проблем, практична допомога, перенаправлення до соціальних ресурсів, інформування щодо стратегій подолання стресу).

3. Елементи ППД та правила ефективного надання (ненав'язлива підтримка; слухання без тиску; заспокоєння та розрада; допомога із базовими потребами; комунікація простими словами; конфіденційність)

3. Заборони при наданні ППД (примушування до розповідей; перебивання, оцінювання, тиск; неперевірені поради; негативні висловлювання; намагання вирішити проблеми замість постраждалого).

4. Ментальна перша допомога за Моше Фархі (разом – ініціатива – запитання – усвідомлення ситуації, приклади правильних запитань).

5. Протокол надання ППД у гострій стресовій ситуації (за О. Гершановим) (самостабілізація педагога; уповільнення темпу; короткі інструкції; повернення відчуття контролю; нормалізація реакцій; пошук ресурсів; дії при «застиганні»).

6. Особливості надання ППД дітям різного віку (вікові реакції на травму: 1–5 років; 5–11 років; на що звертати увагу; коли ППД є обов'язковою).

7. Роль педагога у підтримці дитини (відновлення довіри; підтримка зони найближчого розвитку; повага до цінностей дитини; позитивна атмосфера; уникнення повторної травматизації).

III. Рефлексія та підсумок

1. Узагальнення ключових позицій лекції.

2. Рефлексивні запитання до слухачів (що з почутого є новим, які дії готові застосувати в роботі з дітьми, які ситуації в закладі потребують уваги й корекції, які вправи або методики ви хотіли б опанувати глибше).

Додаток Н

План-конспект мікротренінгу для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Техніки стабілізації емоційного стану дітей у кризових ситуаціях»

Тема мікротренінга: «Техніки стабілізації емоційного стану дітей у кризових ситуаціях».

Мета мікротренінгу: сформувати у вихователів уміння стабілізувати емоційний стан дошкільників, використовуючи комунікативні, підтримувальні та організаційні прийоми, що не дублюють інші спеціалізовані техніки першої психологічної допомоги (ППД).

Завдання:

1. Ознайомити педагогів з моделями емоційного реагування дошкільників у кризових ситуаціях.
2. Навчити вихователів використовувати словесні техніки стабілізації, ритуали безпеки та структуровані інструкції.
3. Відпрацювати способи перенаправлення емоцій, які не належать до релаксаційних, дихальних, тілесних чи сенсорних практик.
4. Розвинути уміння педагогів утримувати стабільний емоційний фон групи після пережитого стресора.

Очікувані результати:

Після завершення мікротренінгу педагог:

- 1) розуміє типові моделі емоційної поведінки дошкільників під час кризи (ступор, імпульсивність, регресивні реакції тощо);
- 2) вміє застосовувати 3 групи технік:
 - а) вербальні стабілізаційні формули;

- b) структурувальні та організаційні прийоми;
- c) інтерактивні емоційні міні-сценарії;
- 3) може швидко повернути дитину до відчуття опори без використання заземлення чи дихальних технік;
- 4) володіє алгоритмом підтримки в групі після кризового епізоду.

Список використаних джерел

- 1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)
3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)
- 4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

1. Вступ

Коротка вправа «Емоція в долоньці»: учасники описують, як реагували б діти на умовну загрозу.

Міні-обговорення: «Які реакції у дітей найскладніше стабілізувати?».

2. Тренінг вербальних технік стабілізації

Це комунікативні прийоми, не пов'язані з тілесними або сенсорними методами.

Педагог опановує:

1. Формули повернення до безпеки («Ти зараз зі мною», «Ми вже не в небезпеці», «Мені важливо, що ти відчуваєш»).
2. Техніку уточнення емоції – допомога дитині назвати свій стан (без роботи зі страхами!).
3. Метод коротких фраз – зменшення емоційного хаосу через чіткі інструкції.
4. Принцип «зовнішнього голосу» – педагог озвучує те, що дитина не може висловити («Твоє тіло злякалося, але ми можемо це впорядкувати»).

3. Тренінг структурувальних та організаційних прийомів

Це способи стабілізації через передбачуваність і контроль, що особливо потрібні дошкільникам.

Учасники освоюють:

- 1) міні-ритуал «Повернення до звичайного» – чітка послідовність, яку педагог робить після стресу (повідомити – оглянути – запропонувати вибір – розпочати просту дію);
- 2) техніку «Дві опори» – дитині пропонують зробити два простих завдання поспіль, щоб повернути відчуття контролю;
- 3) перенаправлення на рольову дію (не плутати з тілесними практиками!):
«Допоможи мені покласти...», «Покажи, куди нам іти далі»;
- 4) створення безпечних мікрозон – організація куточка «спокійного повернення» без використання сенсорних чи тілесних стимуляторів (лише візуальні та символічні елементи).

4. Тренінг гри інтерактивних емоційних міні-сценарії

Застосовуються ігрові та когнітивні прийоми, що допомагають швидко переключити увагу й знизити емоційну інтенсивність.

Приклади:

- 1) «Історія на одну хвилину» – педагог придумує коротеньку безпечну історію, де герой теж пережив складний момент, але знайшов опору;
- 2) «Кермо емоцій» – дитина «керує» емоцією, обираючи з картинок, як зараз почувається герой, а не вона сама (опосередковане переключення);
- 3) «Поверни порядок» – завдання відновити порушену послідовність картинок (структурування хаосу);
- 4) «Знайди тихе місце в історії» – дитина обирає епізод, де герой почувається найспокійніше, і педагог коротко коментує.

5. Тренінг алгоритму емоційної стабілізації вихователя під час події:

- 1) контакт очей – коротка фраза підтримки;
- 2) називання емоції дитини або її стану;
- 3) надання дитині чіткої простої інструкції;
- 4) перехід до структурованої дії або міні-сценарію;
- 5) поступове повернення до звичайного ритму групи.

6.Вирішення проблемних ситуацій:

- 1) дитина розгубилась через гучний сигнал;
- 2) дитина плаче, не знаючи, куди йти під час евакуації;
- 3) дитина після конфлікту з однолітком не може заспокоїтись.

7. Рефлексія: узагальнення набутих знання та навичок, усвідомлення значення тренінгу.

Додаток П

План-конспект мікротренінгу для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Заземлення як спосіб подолання гострого стресу: прості інструменти для дітей»

Тема мікротренінгу: «Заземлення як спосіб подолання гострого стресу: прості інструменти для дітей».

Мета мікротренінгу: сформувати у вихователів уміння застосовувати прості, безпечні та вікововідповідні техніки заземлення для допомоги дошкільникам у стані гострого стресу, спираючись на тілесно-сенсорні механізми саморегуляції.

Завдання:

1. Ознайомити педагогів із фізіологічною природою стресу та принципом «заземлення» як інструментом швидкого повернення контролю над тілом і увагою.
2. Навчити застосовувати сенсорні, моторні та просторові техніки заземлення, безпечні та адаптовані для дошкільного віку.
3. Відпрацювати практичні інструменти заземлення, які можна використовувати індивідуально та в групі.
4. Розвинути навички швидкого підбору відповідної техніки заземлення залежно від ступеня стресового реагування дитини.

Очікувані результати:

Після завершення мікротренінгу педагог:

- 1) розуміє механізм «тут-і-зараз» та роль сенсорного контакту у зниженні гострого стресу;
- 2) володіє набором технік заземлення:

а) сенсорні (дотик, текстури, температура);
б) моторні (прості рухові патерни, які повертають контроль над тілом);
с) просторові (орієнтація в приміщенні, встановлення меж, пошук опорних точок);

3) може швидко підібрати техніку заземлення відповідно до поведінкової реакції дитини (ступор, хаотична активність, плач, дезорієнтація);

4) застосовує безпечний алгоритм заземлення для групи та окремої дитини під час гострого стресу.

Список використаних джерел

1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psiologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).

2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psiologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)

3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)

4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

1. Вступ

Вправа «Твій шлях додому»: ведучий просить учасників згадати маршрут, яким вони йдуть до дитсадка – це демонструє, як заземлення повертає нас у знайоме й безпечне.

Міні-обговорення: «Які тілесні прояви стресу дошкільників ви спостерігаєте найчастіше?»

2. Тренінг сенсорних технік заземлення

Зосереджені на відчуттях тіла, дотику, температури, фактурі.

Педагог опановує:

- 1) «Знайди знайому текстуру» – дитина торкається до предметів із різною фактурою (м'якота, гладкість, шорсткість);
- 2) «Тепло-холодно» – використання безпечних температурних контрастів (покласти теплі долоньки на щоки, потримати прохолодний предмет);
- 3) «П'ять сенсорних сигналів» (спрощений варіант для дошкільників):
 - а) що можеш побачити?
 - б) що можеш почути?
 - с) до чого можеш доторкнутися?
- 4) «Чарівний камінчик» – дитина тримає в руках малий предмет, концентруючись на його формі та вазі.

3. Тренінг моторних технік заземлення

Прості рухи, які повертають контроль над тілом та зменшують напруження.

Учасники освоюють:

- 1) «Повільний крок» – дитина робить три повільні кроки, відзначаючи, як ступня торкається підлоги;
- 2) «Долоньки-опори» – притиснути долоні до столу або стіни, відчутти стабільність поверхні;
- 3) «Трикутник рівноваги» – дитина ставить ноги й руки так, щоб «створити три точки опори».
- 4) «Стисни–відпусти» – стискання та розслаблення м'якого предмета (антистрес-іграшка, м'яка кулька).
- 5)

4. Тренінг просторових технік заземлення

Спрямовані на орієнтацію у просторі та повернення контролю над ситуацією.

Приклади:

- 1) «Знайди три опори в кімнаті» – дитина визначає три об'єкти, що стоять міцно (стілець, шафа, стіл);
- 2) «Безпечний квадрат» – педагог окреслює умовний простір, у якому дитина може почуватись захищено;
- 3) «Де мій дім?» – дитина обирає місце в кімнаті, яке їй здається найбільш комфортним (не плутати з релаксаційними техніками);
- 4) «Покажи шлях» – дитина показує, куди потрібно зробити три кроки, щоб «повернутися в безпеку».

5. Алгоритм заземлення вихователя під час гострого стресу

- 1) забезпечити візуальний або фізичний (долоня в долоні) контакт відповідно до стану дитини;
- 2) запропонувати просту сенсорну дію (доторкнутися, потримати, знайти текстуру);
- 3) додати моторну або просторову техніку – залежно від реакції дитини;
- 4) поступово повернути увагу від тіла до оточення («Подивись, де ми зараз», «Ось наша кімната»);
- 5) завершити коротким ритуалом переходу («Ми впорались, можемо продовжувати»).

6. Вирішення проблемних ситуацій

- 1) дитина різко злякалася гучного звуку - техніки «тепло-холодно» та «трішки кроків»;
- 2) дитина завмерла (ступор) - тактильна техніка «долоньки-опори», потім – «повільний крок»;

3) дитина в паніці бігає по кімнаті -просторове заземлення «Знайди три опори» або «Безпечний квадрат».

7. Рефлексія: узагальнення набутих знання та навичок, усвідомлення значення тренінгу.

Додаток Р

План-конспект мікротренінгу для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Робота зі страхами у дітей: безпечні психотехніки першої психологічної допомоги»

Тема мікротренінга: «Робота зі страхами у дітей: безпечні психотехніки першої психологічної допомоги».

Мета мікротренінгу: сформувати у вихователів уміння швидко та безпечно знижувати інтенсивність страху в дошкільників у кризових ситуаціях, використовуючи когнітивні та ігрові психотехніки.

Завдання:

1. Ознайомити педагогів із видами страхів, характерних для дошкільного віку, та їх кризовими проявами.
2. Навчити використовувати безпечні вербальні й образні психотехніки, спрямовані на перерозподіл уваги та зниження інтенсивності страху.
3. Відпрацювати алгоритм супроводу дитини у стані гострого страху без застосування тілесних, дихальних чи сенсорних практик.
4. Розвинути навички педагогів швидко відновлювати відчуття психологічної опори у групі після епізоду страху.

Очікувані результати:

Після завершення мікротренінгу педагог:

- 1) розрізняє типові форми прояву страху у дошкільників (завмирання, уникання, плач, дезорієнтація, «чіпляння»);
- 2) володіє трьома групами психотехнік:
 - а) техніки когнітивного перефокусування;

- б) образні та символічні техніки;
- в) ігрові антистрахові міні-сценарії;
- 3) уміє зменшити страх без використання заземлення, дихальних вправ, тілесної активності чи релаксації;
- 4) знає покроковий алгоритм дій вихователя під час появи гострого страху у дитини.

Список використаних джерел

- 1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)
3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)
- 4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

1. Вступ

Міні-вправа «Страх у голосі»: учасники за 10 секунд формулюють, як дитина могла би озвучити свій страх під час умовної небезпеки.

Міні-обговорення: *«Що у поведінці дитини підказує, що страх – гострий?»*

2. Тренінг когнітивних технік перефокусування

Ці техніки знижують інтенсивність страху через мислення, а не через тіло чи дихання.

Учасники опановують:

- 1) метод “Три питання” – короткий діалог для структурування страху: «Що тебе злякало?» - «Що вже минуло?» - «Що ми можемо зробити зараз?»
- 2) техніка “Віднайди реальність” – педагог виділяє факти, що спростовують хибні уявлення, але без прямого заперечення емоцій;
- 3) метод “Дві правди” – визнаємо страх і одночасно пропонуємо реальну опору: «Ти злякався – це правда. І правда, що я поруч і веду тебе»;
- 4) прийом «маленьких кроків» – страх зменшується через мікрозавдання (поглянь - назви - покажи - крокни).

3. Образні та символічні техніки роботи зі страхом

Учасники вчаться застосовувати:

- 1) “Страх як персонаж” – дитина обирає, яким уявним героєм є страх; педагог «домовляється» з героєм повернутися пізніше.
- 2) “Скринька страхів” – уявна коробочка, куди «складають» неприємні переживання, щоб вони «не заважали прямо зараз».
- 3) Техніка «перемикання історії» – педагог додає у вигаданий сюжет стабілізаційний елемент, але не використовує релаксацію/дихання.
- 4) “Двоколірна відповідь” – дитина обирає картинку/картку, що позначає «страх», і картку «підтримки», педагог коментує зміни.

4. Ігрові антистрахові міні-сценарії

- 1) «Хоробрий герой на одну хвилину» – дитина обирає, що герой робить, щоб впоратися; педагог адаптує сюжет під ситуацію;
- 2) «Перемалуй страх» – за 20–30 секунд дитина «перетворює» страх на щось смішне або маленьке (мінімалістично, без арттерапії);

3) «Місце, де страх не живе» – вибір з трьох картинок: де герой відчувається безпечно; педагог коротко пояснює чому.

4) «Поверни смисл» – дитина відновлює логіку порушеної історії; така когнітивна дія знижує хаос і страх;

5. Алгоритм дій вихователя при гострому страху дитини

- 1) встановити м'який зоровий контакт;
- 2) коротко визнати страх: «Ти злякався – я бачу»;
- 3) дати коротку інструкцію або запитання для перефокусування;
- 4) перейти до когнітивної або образної техніки;
- 5) завершити структурованою дією (повідомлення - вибір - проста дія).

6. Вирішення проблемних ситуацій:

- 1) дитина злякалась різкого звуку й ховається під столом;
- 2) дитина боїться евакуації й плаче, не може рушити з місця;
- 3) дитина після конфлікту впевнена, що «з нею ніхто не дружить» і боїться підходити до групи.

7. Рефлексія: узагальнення набутих знання та навичок, усвідомлення значення тренінгу.

Додаток С

План-конспект мікротренінгу для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Тілесні практики у ППД: швидкі способи зняти психоемоційне напруження»

Тема мікротренінга: «Тілесні практики у ППД: швидкі способи зняти психоемоційне напруження».

Мета мікротренінгу: сформувати у вихователів уміння застосовувати прості, безпечні та короткотривалі тілесні практики, спрямовані на швидке зниження психоемоційного напруження дошкільників у кризових ситуаціях.

Завдання:

- 1) ознайомити педагогів із тілесними реакціями дітей на стрес (напруга, скутість, «завмирання», гіперрухливість);
- 2) навчити застосовувати базові тілесні техніки, що активують пропріоцепцію та моторну організацію без сенсорної стимуляції;
- 3) відпрацювати короткі рухові міні-практики для нормалізації тону та переключення нервової системи дитини;
- 4) розвинути навички вибору тілесної техніки відповідно до стану конкретної дитини.

Очікувані результати:

Після мікротренінгу педагог:

- 1) розуміє типові тілесні прояви стресу у дошкільників;
- 2) володіє трьома групами технік:

- а) м'які пропріоцептивні практики;
- б) організаційні рухові дії;
- в) моторно-ігрові мікросценарії;
- 3) уміє швидко зменшувати перенапруження без заземлення, дихальних та релаксаційних вправ;
- 4) здатний обрати оптимальний тілесний прийом залежно від інтенсивності стресу.

Список використаних джерел

- 1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)
3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)
- 4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

1. Вступ

Міні-вправа «Тіло говорить першим»: учасники групи озвучують, які тілесні реакції у дітей вони найчастіше спостерігають у стресових ситуаціях.

Коротке обговорення: «Як зрозуміти, що тілесна напруга вже заважає поведінці?»

2. Тренінг м'яких пропріоцептивних практик

Не сенсорні й не дотикові в класичному розслаблювальному значенні; практика будується на активному русі або самостійній дії дитини.

1. «Сильні долоньки» – дитина сильно притискає долоньки одна до одної на 3–4 секунди (дорослий лише дає інструкцію).
2. «Плечики-скеля» - дитина піднімає плечі вгору та повільно «опускає» їх (без дихальних інструкцій!).
3. «Самообійми активні» -схрестити руки й міцно притиснути до грудей (не для релаксації, а для відчуття меж тіла).
4. «Рівна спинка» - педагог допомагає дитині знайти вертикальну позицію через гру («поставимо прапорець на спинку» – уявно).

3. Організаційні рухові техніки

Мета - впорядкування рухової активності, відновлення контролю та зниження хаотичності.

1. «Марш у точку» - дитина робить 5–8 кроків уперед/назад у межах однієї зони.
2. «Рух за маршрутом» - простий маршрут з 3 елементів (крок - поворот – дотик до позначки).
3. «Трикрокове завдання» - виконання трьох коротких рухових інструкцій поспіль («доторкнися -повернись -поклади»).
4. «Замри й продовжуй» -коротка гра для дітей у стані гіпервозбудження: коротке “стоп” - продовження.

4. Моторно-ігрові мікросценарії

Структурована дія, яка поєднує рух і уяву, не дублює техніки роботи зі страхами.

- 1) «Робот перезавантажується» – дитина виконує три чітких рухи за алгоритмом (наприклад: повернути голову - підняти руки - крок у бік);
- 2) «Збери себе» - уявна дія: дитина «збирає» свої частини - торкається плечей, колін, голови у визначеному порядку;
- 3) «Прокатай емоцію» – переكات маленького предмета між долоньками без сенсорного значення (фокус на контролі руху);
- 4) «Кермо тіла» - дитина веде уявну машину: два повороти, зупинка, рушання (регулювання гіперрухливості).

5. Алгоритм застосування тілесної техніки під час стресу

- 1) розпізнати тілесну реакцію (завмирання, хаос, скутість);
- 2) назвати дію, яку потрібно виконати (коротка інструкція, без емоційного забарвлення);
- 3) запропонувати одну просту тілесну дію - при потребі додати другу;
- 4) завершити коротким структурованим рухом (марш, трикрокова дія);
- 5) повернути дитину до звичного заняття.

6. Вирішення проблемних ситуацій

- 1) дитина скута, «дерев'яна» - стоїть і не рухається після гучного сигналу;
- 2) дитина занадто метушлива, «розкидає» рухи після пережитого конфлікту;
- 3) дитина надмірно чіпляється за дорослого й не відпускає руку.

7. Рефлексія: узагальнення набутих знання та навичок, усвідомлення значення тренінгу.

Додаток Т

План-конспект мікротренінгу для вихователів приватного закладу дошкільної освіти «ДРУЖНА–СІМЕЙКА» на тему: «Релаксаційні та дихальні техніки для дітей: інструменти ППД»

Тема мікротренінга: «Релаксаційні та дихальні техніки для дітей: інструменти ППД»

Мета мікротренінгу: сформувати у вихователів уміння застосовувати прості дихальні та релаксаційні техніки, які швидко знижують рівень напруги в дошкільників та безпечні для використання одразу після стресової події.

Завдання:

- 1) ознайомити педагогів із принципами дитячої релаксації (коротко, м'яко, через гру);
- 2) навчити трьом групам дихальних технік, які не потребують тривалого інструктажу чи спеціальних умов;
- 3) відпрацювати короткі м'язові релаксаційні вправи для зниження напруги;
- 4) розвинути вміння обирати техніку відповідно до рівня напруження й віку дитини.

Очікувані результати:

Після мікротренінгу педагог:

- 1) розуміє, як працюють дихальні техніки у дітей дошкільного віку;
- 2) володіє трьома групами технік:

- а) образні дихальні вправи (ігрові);
- б) дихальні техніки через предмет;
- в) міні-релаксаційні м'язові вправи;
- 3) уміє безпечно запускати заспокійливе дихання без глибоких чи затримувальних фаз;
- 4) може коротко знизити психоемоційне напруження групи.

Список використаних джерел

- 1.Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij> (дата звернення: 19.12.2024).
2. Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу». 2022, URL: <https://hryoutest.in.ua/courses/programma-pidvishchennya-kvalifikaciji-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>(дата звернення: 19.12.2024)
3. Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій. Мережа Українських Освітніх Хабів, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0sAor4YvOAY> (дата звернення: 19.12.2024)
- 4.. Рекомендації з надання ППД переселенцям. UNDP Ukraine, 2014. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-40529384> (дата звернення: 19.12.2024)

План

1. Вступ

Міні-вправа «Як дихає напруга?»

Учасники обирають картинку або жест, що символізує «напружене дихання дитини».

Коротке обговорення: що педагоги найбільше бояться робити неправильно?

2. Образні дихальні техніки (ігрові)

Прості, без вимоги «глибокого» вдиху; дихання – природне, ритмічне.

1. «Дихання квіточки»: дитина «нюхає квітку» (короткий м'який вдих носом) - «здуває пелюстку» (м'який подовжений видих), без зусиль;
2. «Свічка не гасне»: дитина дмухає так, щоб «полум'я хиталося, але не згасало» – чудовий спосіб стабілізувати та уповільнити видих;
3. «Хмаринка полетіла»: педагог «тримає хмаринку» (долоня), дитина повільно видуває «вітерець», щоб пересунути хмаринку.
4. «Сонечко прокидається»: вдих – дитина «розкриває промінчики» (розводить руки), видих – «сонечко знову сховалося» (руки повертаються назад).

3. Дихання через предмети (безпечні й контрольовані)

- 1) «Пір'їнка летить»: дитина дмухає на пір'їнку або легкий папір, завдання - щоб упала якомога повільніше;
- 2) «Корабель у подорожі»: легкий паперовий кораблик пересувається від дмуху по столу;
- 3) «Дихальний лабіринт»: лінія-«доріжка» на аркуші; дитина веде по ній легку кульку або шматочок вати подихом;
- 4) «Дмухаємо на млинок»: дитина регулює силу видиху так, щоб млинок крутився повільно, не хаотично.

4. Міні-релаксаційні м'язові техніки

Короткі, 5–8 секунд, без затримок дихання.

- 1) «М'ячик у долоньках»: напружити долоньки на 2–3 секунди - розслабити (м'яке повернення); не плутати з пропріоцептивними вправами – тут акцент саме на «відпусканні»;
- 2) «Котику добре»: дитина піднімає плечі – м'яко опускає, але з фокусом на розслабленні після руху;

3) «Розчиняємо крильця»: лікті в боки, легке розкриття й повернення – рух для м'язів грудного пояса, що знімає «блок» після стресу.

4) «Теплі долоньки»: потерти долоньки (3 секунди), потім легенько прикрити очі (не натискати). Ефект – м'яка регуляція без тиску.

5. Алгоритм застосування релаксаційної техніки під час стресу

- 1) оцінити стан (гіпервозбудження / скутість / плач);
- 2) обрати найм'якшу техніку, яка не потребує інструкцій;
- 3) почати з образного або предметного дихання;
- 4) перейти до м'якого руху чи розслаблення;
- 5) повернути дитину до звичної діяльності через просту дію.

6. Вирішення проблемних ситуацій

1) дитина плаче, дихання «часте і рване» після гучного звуку – вибір техніки зі «свічкою»;

2) дитина гіперактивна, бігає після евакуації – робота з «млинком» або «корабликом»;

3) дитина скута, «затиснена» після конфлікту – комбінація м'якого дихання та «котику добре».

7. Рефлексія: узагальнення набутих знання та навичок, усвідомлення значення тренінгу.